

A know-how

jelige: „peperkorn”

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3.
2. A know-how definiálása.....	5.
2.1 Fogalommeghatározások.....	5.
2.2 Definíciós kísérlet.....	9.
2.3 A know-how fajtái.....	11.
3. A know-how körüli jogvita bemutatása.....	12.
3.1 Egyes vélemények.....	12.
3.2 Összefoglaló gondolatok.....	16.
4. A know-how védelme.....	17.
5. A know-how relatív szerkezetű jogviszonyokban.....	22.
5.1 Bevezetés, egyes szerződések.....	22.
5.2 A know-how licencia szerződés.....	24.
5.3 A know-how egyéb szerződéses viszonyokban: a franchise, a társasági szerződés és a munkaszerződés.....	32.
6. Nemzetközi kitekintés.....	36.
7. Konklúzió.....	40.

1. Bevezetés

Jelenünk és jövőnk építő- és alapköve az információ, a tudás hatalom¹, a technológia az új évezred valutája.² Megannyi hazai és külföldi írás kezdődik ezekkel a talán elcsépeltnek tűnő mondatokkal, azonban nem csupán szakmai, hanem laikus szemmel nézve is el kell ismernünk ennek valóságalapját és rendkívüli súlyát. Egy jelen pillanatban is zajló és ható, le nem zárult folyamat eredménye az információs társadalom³ kialakulása és fejlődése, melyre Daniel Bell is utal művében⁴: „*A posztindusztriális társadalom szolgáltatásokra épül. (...) Nem a nyers izomerő vagy az energia, hanem az információ számít. (...) Az a posztindusztriális társadalom, amelyben a foglalkoztatottak nagy része nem vesz részt megfogható javak előállításában*”. Az információ fontossága és szabadsága egy ilyen társadalomban több jogterületet érint, esetünkben a szellemi alkotások, a szellemi tulajdon nem nyilvános, zárt felét.⁵ A szellemi tulajdon védelmének tehát két iránya létezik, melyet főként a titkosság választ el, s innen ered az előbbi elméleti megfogalmazás, miszerint az üzleti titok illetve a know-how nem e terület nyílt oldalát testesíti meg.

Érdekes megvizsgálni, hogy mely korban és milyen helyzetben érdemesebb a védelem nyilvános, avagy zárt oldalát választani⁶, amely nagyban függ az adott iparág, vagy professzió sajátosságaitól, ami az információt teremti és birtokolja.⁷ A nyilvánosságra hozatal, vagyis a

¹ Németh Tünde: A know-how fogalma és szabályozása, Cég és jog, 1. sz. (2000), 22.

² Gene Slowinski, Edward Hummel, Robert J. Kumpf: Protecting know-how and trade secrets in collaborative R&D relationships, Research Technology Management, vol.49. no.4. (2006. July-August), 30.

³ „Information society”

⁴ The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting, Daniel Bell. New York: Basic Books, 1973, 34.

⁵ Bobrovsky Jenő: Rejtélyek és fortélyok : hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Ptk. Javaslat kapcsán, Polgári jogi kodifikáció, 8. évf. 4. sz. (2006), 23. (továbbiakban: Dr. Bobrovsky Jenő: Rejtélyek...)

⁶ Janice Denoncourt: Intellectual property law : [2009-2010] : Q&A, Routledge Q&A Series, 2010, 163.

⁷ Például: a Coca-cola esetében nyilvánvalóan a titokban tartás a logikus lépés; egy gyógyszer esetében viszont, melynek piaca rendkívül gyors mértékben változik, a nyilvánosságra hozatal és a korlátozott idejű védelem szolgálja az információ birtokosának érdekeit

szabadalom mellett négy elmélet⁸ is szól, melyek kiválóan összefoglalják e jogintézmény lényegét. Az ösztönzési elmélet szerint a védelem még több találmányhoz, összességében a piac fejlődéséhez vezet. A feltárási elmélet szerint, mely Rousseau társadalmi szerződés elméletén alapszik, a nyilvánosságra hozatalért cserébe kap kizárólagos jogokat a tudás birtokosa. Ehhez kapcsolódik a jutalmazási elmélet, mely a feltalálót privilégiumokkal illeti teljesítményéért. Ide tartozik végül a természetjogi elmélet, mely az emberi eszmék oltalmazására szólít fel.⁹ Ennek alapján a szabadalom egy korlátozott idejű, kizárólagos jogi védelmet biztosít a feltárást cserébe, illetve extra bevétel lehetőségét kínálja a védelem lejártáig.

Melyek azok az érvek, amelyek a fent említett előnyökkel szemben a titokban tartás mellett hozhatók fel. Sorra vehetnénk a technikai, tényszerű érveket, mint például a védelmi idő elvi korlátlanlansága, avagy a feltárási kötelezettségének és költségeinek hiánya¹⁰, azonban e helyt csupán egyetlen dologra hívom fel a figyelmet, miszerint jövőnk valóban tudásra, ennek tárgyára az információra épül, s így a cégek, vállalatok, tehát a gazdaság jelentős része, már nem a matéria, hanem az immatéria „talaján áll”, tőkéje, legalábbis annak jelentős része nem kézzel fogható. Ezen adatok gyorsan változnak, fejlődnek, továbbá nem érik el azt a minőséget, mely a magasabb szintű, nyilvános jogi védelmüket indokolná, titkosságuk, pontosabban titokban tartásuk folytán nagyobb hatékonyságot érnek el.

Úgy vélem, jelen körülmények között, a XXI. század nyújtotta kereteken belül az információ birtokosának elemi érdeke tehát ezen „út” választása titka megőrzésében. Ennek megértéséhez kell megvizsgálnunk, hogy e titokban tartás mely jogi minőségen keresztül nyer bizonyos fokú elismerést és védelmet, feltárva ezáltal annak jelentőségét és létjogosultságát.

⁸ Bendzsel Miklós: Fátyoltánc a szabadalmi titkok körül, Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 1.(111.) évfolyam, 1. szám, (2006, február), 14.

⁹ Az ENSZ Emberi és polgári jogok nyilatkozata is elismeri (27. pont)

¹⁰ Alois Troller: A know-how a jogban., MIE Közlemények, 12. sz. (1975), 116.

2. A know-how definiálása

A know-how fogalmának vizsgálatakor, az első és legfontosabb tény amit le kell szögezzünk, hogy nem rendelkezik egyezményes, a világon mindenhol elfogadott axiómatikus meghatározással.¹¹ Számos nemzetközi szervezet adta közre saját elképzelését¹², melyek sorra vétele e fogalom tisztázásának első lépcsője. Látni fogjuk, hogy ezek kizárólag kormányközi szervek, ilyen módon a legális, azaz törvényi (állami) meghatározásokkal nem találkozunk.

2.1 Fogalommeghatározások

Elsőként a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara¹³ próbálkozott a fogalom leírásával, 1961-ben. Az ICC az alábbiak szerint értelmezi a know-how-t.¹⁴ *„Az ipari know-how az alkalmazott műszaki ismereteket, módszereket és ipari célokat szolgáló eljárások gyakorlati megvalósításához vagy kivitelezéséhez szükséges adatokat jelenti... A know-how-t titkosnak kell tekinteni, ha a közönség számára hozzáférhető formában nincs közzétéve, és a vállalat amely kidolgozta vagy törvényesen megszerezte, minden ésszerű lépést megtesz jogosulatlan továbbadása megakadályozására.”*

Mint látjuk ez kiemelten az ipari know-how-ra vonatkoztat és a megadott felétételek mentén tekinti fogalmi elemnek a titkosságot.

A Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesület¹⁵ Végrehajtó Bizottsága 1970-ben tartott madridi ülésén a Know-How Munkabizottság javaslatára az alábbiakat fogadta el.¹⁶ *„A know-*

¹¹ Tattay Levente: A szellemi alkotások joga, Szent István Társulat, 2009, 297.

¹² Tattay Levente: A know-how fogalom fejlődése, Jogtudományi Közlöny, 57/9. (2002), 409. (továbbiakban: Tattay Levente: A know-how...)

¹³ International Chamber of Commerce, Párizs (ICC)

¹⁴ Lontai Endre [et al.]; Szellemi alkotások joga, Eötvös József Kvk., 2006, 187.

¹⁵ Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle, Zurich (AIPPI)

how olyan gyakorlatilag alkalmazható ismereteket ölel fel az ipari, vagy üzleti technikát és tapasztalatokat illetően, amelyek bizalmas jellegűek, vagy legalábbis a know-how átvételében érdekelt számára nehezen hozzáférhetőek.” A fejlődés e foka egy enyhe koncepcióbővítést enged meg, amikor a gyakorlatban alkalmazható üzleti tapasztalatot is a know-how részének tekinti.

A fent említett szervezet Melbourne-ben, 1974-ben Végrehajtó Bizottsága által a következők szerint tett lépéseket a fogalom kiterjesztése irányában.¹⁷ *„A know-how műszaki, kereskedelmi, adminisztratív, pénzügyi vagy más természetű olyan ismeretekből és tapasztalatokból áll, amelyek egy vállalkozó üzemében vagy egy hivatás gyakorlásához a gyakorlatban felhasználhatók”,* tehát használhatóak és értékesíthetők.

A Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesület kanadai nemzeti csoportjának javaslata alapján¹⁸ *„... a know-how ipari vagy kereskedelmi módszerekre vonatkozó titkos, vagy bizalmas ismeret, vagy hozzáférhető hasznos ismeretek titkos vagy bizalmasan kezelt csoportosítása, amelyet lényegében két vagy több személy titokban tart, vagy bizalmasan kezel annak érdekében, hogy a lehetséges konkurrenciát kizárja attól függetlenül, hogy ezek a személyek egymással kapcsolatban vannak-e vagy sem.”* E meghatározás a két vagy több személy általi titokban tartást tartja központi elemének.

Az AIPPI kapcsán nem kerülheti el figyelmünket annak magyar csoportja által (1965-1966¹⁹) kidolgozott meghatározás²⁰ sem, mely szerint *„az ipari know-how az olyan, értéket képviselő, gyakorlatba vett vagy vehető műszaki tudás, tapasztalat, adat, módszer illetőleg ezek összessége, amely kizárólag korlátozott szakmai körben, abból tovább nem terjedően ismeretes, és egészében sem másfajta iparjogvédelmi oltalom alatt nem áll, sem publikálva nincsen.”* A definíció érdekessége, hogy a korábbihoz hasonlóan csak az ipari know-how-t

¹⁶ Csécsy György: A know-how definiálásának problémái, Magyar Jog, 12. sz. (1998), 741. (továbbiakban: Csécsy György: A know-how definiálásának...)

¹⁷ Tattay Levente: A know-how... , 409.

¹⁸ Gedeon Sándor: A találmány és a know-how definiálhatóságának kérdéséről. MIE Közlemények, 22. sz. (1981), 127.

¹⁹ Gedeon Sándor, 126.

²⁰ Kende Béla: Sui generis oltalmi formával nem védett szellemi alkotások problémaköre, Iparjogvédelmi szemle, 93.évf. 3.szám (1993), 24.

tekinti meghatározandónak, ugyanakkor további elemekkel bővíti azt. Fontos továbbá, egy később tárgyalandó elméleti distinkció kapcsán, hogy csak a nem szabadalmaztatott ismeretekre terjed ki.

A következő, s számunkra talán legfontosabb kísérlet a tárgyalta fogalom tisztázására tett lépések sorában a TRIPS Egyezmény.²¹ Az 1947-ben alakult Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény²² keretében indult uruguayi tárgyalási forduló²³ (1986-1994, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok kereskedelmi vonatkozásairól) záró akkordjaként, 1994 áprilisában írták alá a Kereskedelmi Világszervezet²⁴ létrehozásáról szóló megállapodás-csomagot²⁵, a Marrákesi Egyezményt²⁶ (Marrakech Agreement), melynek részét képezi a TRIPS Egyezmény²⁷ (ratifikálta a 72/1994. (XII.24) OGY határozat²⁸).

Az Egyezmény 39. cikke első és második pontja alatt szabályozza a know-how fogalmát, mégpedig a „Nyilvánosságra nem hozott adatok védelme” fejezetcím alatt, tehát az üzleti titokvédelem, a tisztességtelen verseny nézőpontjából fogja meg azt²⁹. Az első pont alatt a Párizsi Úniós Egyezménnyel^{30,31} való kapcsolatát deklarálja, amikor a tisztességtelen versennyel szembeni védelem keretében a Tagok kötelezettségévé teszi, hogy oltalmat biztosítsanak a második pontba foglalt nyilvánosságra nem hozott adatoknak, amely kimondja, lehetőséget kell adni az információ birtokosának (természetes, vagy jogi személy)

²¹ Előzménye az Amerikai Ügyvédi Kamara által, 1979-ben az Egységes Üzleti Titok Törvényben kidolgozott definíció (Uniform Trade Secret Act), melyet 1992-ben a NAFTA (North American Free Trade Agreement) is átvett

²² General Agreement on Tariffs and Trade - GATT

²³ Ficsor Mihály (id.): Az internet jogi kérdései. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Európai jogi Tanszék, Budapest – 1999, 32 oldal., p. 8. (továbbiakban: Ficsor Mihály (id.): Az internet...)

²⁴ World Trade Organization - WTO

²⁵ Ficsor Mihály (id.): Az internet... , 9.

²⁶ Magyarországon az 1998. évi IX. törvény hirdette ki

²⁷ Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights

²⁸ Kiss Zoltán: Szerzői jogok az Európai Unióban. Cég és jog, 2.évf. 9.sz. (2000. szeptember), 45.

²⁹ Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 24.

³⁰ Tattay Levente: Az ipari tulajdon és a versenyjog kollíziójának feloldása az Európai Közösségben : csoportmentesítések és a technológiai transzfer mentesülése Magyar Jog, 5. sz. (1999), 294. (továbbiakban: Tattay Levente: Az ipari...)

³¹ Az ipari tulajdon oltalmára az 1883. évi március hó 20-án létesült Párizsi Unió Egyezmény – PUE, kihidette az 1970. évi 18. törvényerejű rendelet

arra, hogy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal, hozzájárulásuk nélkül a jogosan ellenőrzésük alatt tartott információk mások általi megszerzését, felhasználását, vagy nyilvánosságra hozatalát megakadályozzák. Ezen oltalom mindaddig fennáll, amíg ezen információ *„titkos abban az értelemben, hogy mint egységes egész, vagy elemei bármely megjelenése és összeállítása általánosan nem ismert, vagy könnyen nem ismerhető meg olyan körökben mozgó személyek számára, akik rendes körülmények között az adott információval foglalkoznak.”* Ezen felül további két feltételt fűz az Egyezmény a védelem biztosításához, mégpedig a titkosság állapotának fenntartását és az ennek érdekében megtett ésszerű lépéseket. Láthatjuk, hogy a TRIPS koncepciója az eddigi legáltalánosabb megfogalmazást tekinti a fejlődés következő lépcsőjének és lehetséges irányának egy indirekt típusú oltalommal³², amely az információ üzleti értékén, titkosságán alapul.³³

Magyarország 2004. május 1-e óta az Európai Unió tagja, így megkerülhetetlen annak vizsgálata, hogy az miként írja le a szóban forgó fogalmat. Az EU természetéből fakadóan gazdasági, esetünkben versenyjogi szempontból szabályoz (EUMSZ, VII.cím, 1.fejezet-Versenyszabályok) elsődleges célként nem a definiálást kitűzve. Az EK-Szerződés 81. cikk (3) bekezdésének (EUMSZ. 101.cikk (3)) alapján, mely bizonyos kivételeket enged, a Bizottság úgynevezett csoportmentesítési rendeleteket alkot. A konkrét felhatalmazást a 83. cikk (2) b, pontja (EUMSZ. 103.cikk), illetve a 85.cikk (3) bekezdése adja³⁴. Ide tartozik a Bizottság 772/2004/EK rendelete a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról, a Bizottság 2790/1999/EK rendelete a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról és a Bizottság 2659/2000/EK rendelete a Szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról.³⁵ Lényeges szempont, hogy e

³² Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 24.

³³ vö. A WIPO (World Intellectual Property Organisation) 1980-as találmányi mintatörvénye értelmében a know-how „műszaki információ, adat vagy ismeret, amely a gyakorlatból vagy a szakmai hozzáértésből származik és amely a gyakorlatban, különösen az iparban alkalmazható.”

³⁴ Tattay Levente: Az ipari... , 295. vö. Hanns Ullrich: Szabadalmak és know-how, szabad kereskedelem, vállalatok közti együttműködés és verseny az európai belső piac keretei között (Patents and know-how, free trade, interenterprise cooperation and competition within the Internal European Market), International Review of Industrial Property and Copyright Law. 5.sz. (1992), 583-621.

³⁵ Boytha György, Faludi Gábor: Javaslat az új Ptk. szerzői jogi és iparjogvédelmi rendelkezéseire Jogtudományi Közlöny, 63.évf. 4.sz. (2008. ápr.), 173.

rendeletekkel az EU versenyt korlátozó szerződéseket szabályoz és nem a monopolttilalom alóli mentességet adja meg, továbbá a know-how hasznosítását a tagállamok által biztosított forgalomképességre alapozva mentesíti és adja meghatározását, esetleges versenykorlátozó jellegét elismerve, nem pedig azért, mert nem nevesített szellemi tulajdonjogról van szó.³⁶ A hivatkozott szabályok közel azonos módon írják le a szóban forgó fogalmat. A technológiatranszfer rendelet szerint a know-how „*tapasztalatból és ismételt alkalmazásból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeret*”³⁷, a vertikális megállapodásokra és összehangolt magatartások csoportjaira vonatkozó rendelet értelmében „*a szállító tapasztalataiból és vizsgálataiból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek titkos, lényeges és azonosított együttese...*”³⁸, a kutatási és fejlesztési megállapodásokra vonatkozó rendelet alapján pedig „*a tapasztalatból és kísérletből származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek titkos, lényeges és azonosított együttese.*”³⁹ A fogalom központi elemének a licencvevő által esetlegesen realizálható előnyt tekintik, ezen felül mindegyik elgondolás három közös tartalmi elemet használ, melyek a titkosság, a lényegesség és az azonosítottság.⁴⁰

2.2 Definíciós kísérlet

Áttekintve a rendelkezésre álló fogalommeghatározásokat, kísérletet tehetünk a know-how legfontosabb jegyeinek sorra vételére, előtte azonban a fentebb már említett elméleteket taglaljuk, amelyek tárgyunk hagyományos iparjogvédelmi intézményekhez való viszonyát értelmezik, s melyek az egyes koncepciókat jól érzékelhetően elválasztják. A maradékelmélet⁴¹ szerint a know-how csak az olyan műszaki ismeretet jelenti, amely nem részesül a hagyományos intézményi védelemben, tehát maradványjellegű. Az absztrakciós

³⁶ Boytha György: Reflexiók Bobrovsky Jenő: "Rejtélyek és fortélyok" című tanulmányához, Polgári jogi kodifikáció, 8.évf. 5.sz. (2006), 24. (továbbiakban: Boytha György: Reflexiók...)

³⁷ A Bizottság 772/2004/EK rendelete, 1. cikk, (1), i) pontja

³⁸ A Bizottság 2790/1999/EK rendelete, 1. cikk f) pontja

³⁹ A Bizottság 2659/2000/EK rendelete, 2. cikk, 10. pontja

⁴⁰ Tattay Levente: A know-how... , 409.

⁴¹ Németh Tünde, 22.

elmélet⁴² értelmében viszont minden forgalomképes műszaki megoldás a know-how körébe tartozik, függetlenül az iparjogvédelmi eszközök általi védelem lététől vagy hiányától. Magunk részéről ezt az elméletet fogadjuk el, mivel helyesen, tágabban és általánosabban határozza meg a fogalmat, ami a későbbiekben kifejtettek szerint megfelel egy ideálisnak vélt fejlődés következő lépcsőjének.⁴³

A know-how elnevezés angol(szász) eredetű⁴⁴, egész pontosan a nagyvállalatok jogi nyelvhasználatában, az Egyesült Államokból terjedt el 1945 után⁴⁵ (Ezen felül csak a francia nyelvben létezik külön elnevezése, ez a „savoir-faire”). A fent részletezett Közösségi szabályozás alapján leszögezhetjük, hogy a know-how versenyesszköz, ami a lényegesség követelményében fejeződik ki, mivel a licenc vevője számára versenypozíciójának javulását eredményezi.⁴⁶ Titkos, ami relatív titkosságot jelent, amit a ’széles körben nem ismert’, vagy ’készen nem hozzáférhető’ kifejezésekkel⁴⁷ írnak le. Ebből következően az ellenőrzésre jogosultnak minden ésszerű lépést (TRIPS) meg kell tennie annak érdekében, hogy titokban maradjon (Troller ezt nevezi a titok fenállása szubjektív előfeltételének⁴⁸), azaz ne váljon közkinccsé (public domain)⁴⁹ – kizárólag személyek szűk köre számára legyen ismert.⁵⁰ A titkossághoz szorosan kapcsolódik és annak feltétele, egyben következménye, hogy a know-how vagyoni értékű ismeretet jelent, mivel azt ráfordítások mellett kifejlesztették, vagy ellenérték fejében jutottak hozzá, ezáltal használati értékkel rendelkezik és áruként jelentkezik a gazdasági forgalomban. Az azonosítottság kritériuma, nevezetesen a megfelelő formában

⁴² Lontai Endre [et al.]; 187.

⁴³ Érdekes módon Bobrovsky nem tartja összeegyeztethetetlennek a két elméletet, úgy véli a know-how tág értelemben felöleli a találmányokat is, ld. Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok (know-how) védelme és az utánzás szabadsága, Iparjogvédelmi szemle. 96.évf. 1.szám (1991), 19. (továbbiakban: Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok...)

⁴⁴ Gedeon Sándor, 111.

⁴⁵ Vígh József Ferenc: A know-how jogi szabályozásának néhány kérdése, Külgazdaság Jogi Melléklete. 9.sz. (1992), 129. (továbbiakban: Vígh József Ferenc: A know-how jogi szabályozásának...)

⁴⁶ Tattay Levente: A know-how... , 410.

⁴⁷ Gazda István: Összesítő beszámoló a know-how szekció munkájáról., MIE Közlemények, 8-9. sz. (1974), 22. (továbbiakban: Gazda István: Összesítő beszámoló...)

⁴⁸ Alois Troller, 110.

⁴⁹ Placido Scaglione: A know-how azonosítása az EGK irányelvek alapján. (Identifying know-how under EEC regulation.), LES Nouvelles, 1.sz. (1991), 11. vö. Michael Burnside: Az Európa Közösség know-how szabályozásának elemzése (EC Know-How Regulation Analyzed) LES Nouvelles, 2. sz., (1989), 67-71.

⁵⁰ Németh Tünde, 23.

rögzítettség pedig a lényegesség és titkosság ellenőrzésére szolgál. Amint az elemzett definíciókból kitűnik, leginkább a tágabb értelmezések nyomán, a know-how nem kizárólag műszaki ismereteket foglal magába. Gyűjtőkategória, melybe a legmagasabb szintű tudás és a hétköznapi, gyakorlati szakismeretek (pl. receptek) is beletartoznak.

2.3 A know-how fajtái

Tárgyunk fogalmi elemeinek tisztázását követően röviden tekintsük át annak fajtáit. A fent taglalt módon a know-how-n nem kizárólag műszaki ismeretet értünk, így ez a legfontosabb logikai csoportosítás alapja, vagyis a másik nagy halmazt a nem műszaki know-how képezi. Az egyéb kategóriák részletezését e helyt kerüljük, csupán említésükre szorítkozunk. Ezek az önálló-, vagy más jogokhoz, illetve az áruhoz, vagy szolgáltatáshoz kapcsolódó know-how.⁵¹

A műszaki know-how⁵² lehet többek között konstrukciós, amely például egy nagyobb gyártósor beszerelésénél jelentkezik, tervezői, ami az előzőnél szélesebb kategória, mivel egy egész üzem felszerelését és beüzemelését jelenti, a nem műszaki know-how⁵³ leggyakoribb formája a szervezési, mely alatt bármely szervezési szakismereteket értünk, mint például egy étterem vezetése. A nem műszaki szakmai, szakágazati know-how pedig az egyes szakmákra vonatkozó jellegzetes, specifikus tudást jelenti (ilyen lehet például egy orvosi (Pethő), vagy pedagógiai (Kodály) módszer).

⁵¹ Gazda István, Kövesdi Dezső, Vida Sándor: Találmányok és szabadalmak, KJK, Budapest, 1985, 132.

⁵² id. Gazda István: A technológiatranszfer : találmány : szabadalom : know-how : védjegy : engineering : licencia : show-how : oltalom, KJK, Budapest, 1993, 20-28.

⁵³ id. Gazda István, 31-34.

3. A know-how körüli elméleti vita bemutatása

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a közelmúltban komoly mélységű elméleti vita alakult ki, főként az új Ptk.⁵⁴ kapcsán, a know-how fogalmát és jogrendszerbeli helyét illetően arra nézve, hogy a jövőben miként alakuljon annak meghatározása a magyar jogban. E disputa áttekintése reményeink szerint közelebb visz témánk megértéséhez és egy, már emlegetett fejlődési irány megválasztásához.

3.1 Egyes vélemények

Bobrovsky a szellemi vagyon oltalmának jelentőségét elismerve álláspontjával egy elméleti triász egyik sarkára helyezkedik, amikor leszögezi, hogy a szellemi tulajdon szabályozásában jelen lévő három teória, az overprotection (túlzott védelem, a hatályos Ptk. jellemzője), az underprotection (alulvédetség), illetve a balanced protection, azaz kiegyensúlyozott védelem közül ez utóbbit tekinti követendőnek, kiemeli továbbá, hogy a know-how-t az üzleti titokvédelem egyik tárgyának (információáru) tekinti⁵⁵ (ahogyan a szabadalom a jog és annak tárgya a találmány).⁵⁶ Hatályos jogunk, a szerző által legfontosabbnak tekintett TRIPS normát két jogszabályon keresztül implementálja. A tisztességtelen verseny elleni törvény⁵⁷ megfelelő módon csak közvetett oltalmat ír elő az üzleti titok védelmére.⁵⁸ A Javaslat ugyanakkor, bár helyesen nem veszi át a Ptk. 86.§ (3)-be foglalt védelmi formát (tehát az üzleti titokvédelmen felüli polgári jogi többletvédelmet), mégis a know-how üzleti titoktól elkülönülő szabályozásakor⁵⁹ abszolút szerkezetű, kizárólagos hatalmassággá bővíti annak oltalmát⁶⁰, szembe menve a TRIPS-szel. Az auktor szerint a téves Javaslat-béli szövegezés eredete a már részletezett EU-s csoportmentesítési

⁵⁴ A magántitokhoz való jog és a know-how : törvényjavaslat, Polgári jogi kodifikáció, 8. évf. 4. sz. (2006), 21.

⁵⁵ Sebestyén Péter: A know-how az USA bírósági gyakorlatában, Külgazdaság, 7. sz. (1975), 106.

⁵⁶ Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 23.

⁵⁷ 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról

⁵⁸ Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 25.

⁵⁹ Javaslat, 2:201.§ (1)

⁶⁰ az „easy patent” veszélye

rendeletek versenyjogi szempontú know-how meghatározásának helytelen átvétele. A nemzetközi szempontból ideális lépés a TRIPS-konform szabályozás lenne, elsősorban annak kötelező volta miatt, másodsorban pedig know-how meghatározása okán, amit a szerző a legalkalmasabbnak tart a védelem szemszögéből, mivel a fenti norma az üzleti titok tárgyaként az információt⁶¹ jelöli meg (tehát a know-how információ). Amint ehhez, ahogyan például a Javaslat teszi, jelzőket kapcsolunk, annak tárgyát szűkítjük, ellentétesen a nemzetközi szabállyal.

Boytha ezzel szemben úgy vélekedik, hogy a polgári jogi többletvédelem, azaz a nem nevesített szellemi alkotások feletti hézagmentes oltalom elvetése (Ptk.86.§,(3)), ami egyébként a gyakorlatban jogbizonytalansághoz vezetett, nem jelenti egyértelműen a nevesített szellemi termékvédelem körének végleges lezárását, vagyis a jogfejlődés útjának az új kizárólagos jogok megadását, esetlegesen a meglévők bővítését tekinti, mivel az Európai Bizottság technológia transzfer megállapodások mentesítésének vezérelveiről szóló Közleménye⁶² értelmében ez nem zárható ki, ahogy ezt Bobrovsky állítja a „*bezárt műszaki monopolkiskapura*” utalván.⁶³ Kiemeli, hogy a szellemi alkotásokra vonatkozó versenyjogi korlátozások megelőzték azok személyhez fűződő jogi védelmét, továbbá ezen kizárólagosság nem abszolút tulajdonjogi értelemben⁶⁴, mivel nem a dologra koncentrálódik (Grosschmid) és időben korlátozott. Jól látható a két szerző közötti véleménykülönbség, vagyis a kizárólagos jogok megadásának támogatása, vagy elvetése, a legérdekesebb azonban, hogy csak egyikük hivatkozik normaszövegre, míg másikuk egy bizottsági Közleményre alapozza álláspontját. Leszögezzük, hogy ez alapján csupán elméleti alapon hasonlíthatnánk össze e nézeteket, bár a konklúzió előtt még néhány részlet vizsgálatra vár.

Boytha is hangsúlyozza a titok kapcsán (is), hogy jogosultjának jogi pozíciója sem tulajdonszerűen abszolút, mivel természete szerint csak addig titkos, míg közkinccsé nem válik (relatív titkos), de felhívja a figyelmet arra, hogy hatályos jogunkban a magánszférára vonatkozó titkok már abszolút védelmet élveznek, mely védelem alapján további csoportosítást eszközöl. Létezik egyrészt a versenyelőnyt jelentő titok védelme (tiszteességtelen megszerzés ellen), másrészt a kizárólagosságal bíró magánjogi titokvédelem, mely vonatkozik a személyhez fűződő elidegeníthetetlen magántitkokra, illetve a

⁶¹ Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 27.

⁶² Official Journal of the European Union, C 101, 27/04/2004, 0002-0042

⁶³ Boytha György: Reflexiók... , 17. vö. Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 30.

⁶⁴ Minden abszolút jog kizárólagos, de nem minden kizárólagos jog abszolút.

forgalmazható, kereskedelmi értékkel bíró titkokra. Ennek alapján tartja szükségesnek a forgalmazható know-how önálló normatív meghatározását, amivel Bobrovsky összességében nem ért egyet sem az önállóságot, sem a hatályos jogra alapozottságot illetően.⁶⁵

A fentiek értelmében a legfőbb ellentét a TRIPS és a kizárólagosság kapcsolatában mutatkozik. Boytha további érveit, a vizsgált normára, pontosabban annak hivatalos elődjére alapozza, ezáltal a vélemények ugyanazon alapra helyezhetők és vizsgálhatók. Úgy véli, hogy a TRIPS a PUE később beillesztett 10bis cikkét applikálja, ami a tisztességtelen verseny elleni hatékony védelmet írja elő (melyből a know-how védelem levezethető), ugyanakkor nem szól ennek jogi megvalósítási módozatairól, melynek alátámasztására a normaszöveg vonatkozó pontjait hivatkozza⁶⁶, miszerint a Tagok szélesebb körű oltalmat is bevezethetnek⁶⁷, illetve szabadon állapítják meg az implementálás módjait, tehát nem kizárólag közvetett oltalom előírását engedélyezi (ahogyan azt Bobrovsky állítja).⁶⁸ A 39. cikk csupán egy feltételrendszert ad a Tagok kezébe és Boytha emiatt nem tekinti közvetlenül alkalmazandó normának, tehát a know-how-n biztosított kizárólagos jogi oltalom nem ellentétes azzal, ily módon újfajta jogok megadását sem zárja ki.⁶⁹

Bobrovsky ezzel szemben hívja fel a figyelmet szerző jogi törvényünkre, mely a TRIPS-szel összhangban született, s amely tiltja az ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer, vagy matematikai művelet szerzői jogi védelmét.⁷⁰ Annak veszélyére figyelmeztet továbbá, hogy a kizárólagosságért cserébe nincs társadalmi ellenszolgáltatás⁷¹, azaz feltárás, nyilvánosságra hozatal, melynek további következménye, hogy az, melynek megsértésétől a köznek tartózkodnia kell, nem közismert.⁷²

Az eddigi érvek alapján már könnyebben juthatunk végkövetkeztetésre, de előtte még Faludi álláspontját is áttekintjük, aki mindkét szerzőre reagál tanulmányában.⁷³ Mindenekelőtt

⁶⁵ Boytha György: Reflexiók... , 18. vö. Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 28.

⁶⁶ TRIPS, 1. cikk, (i) és (ii)

⁶⁷ Boytha György, Faludi Gábor, 177.

⁶⁸ Boytha György: Reflexiók... , 20.

⁶⁹ Boytha György: Reflexiók... , 21.

⁷⁰ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról, 1.§, (6) bekezdés

⁷¹ A „quid pro quo” elve

⁷² Bobrovsky Jenő: Rejtélyek... , 31.

⁷³ Faludi Gábor: Megjegyzések az új Ptk. tervezet know-how-ra vonatkozó szabályaihoz, Polgári jogi kodifikáció, 8.évf. 5.szám (2006), 27-31. (továbbiakban: Faludi Gábor: Megjegyzések...)

rámutat arra, hogy az auktorok nem tekintenek vissza a korábban, a Javaslat elkészültét megelőzően íródott tanulmányokra⁷⁴, véleményekre. Ficsor szerint például a know-how védelme tekintetében átfogó felülvizsgálatra van szükség, mely egyben a kizárólagos jog elutasítását jelenti. Bacher úgy véli, hogy csak a nem könnyen hozzáférhető, vagy az általában nem ismert információ jogosultját illeti meg védelem a TRIPS-szel összefüggésben, továbbá alapul veszi Bobrovsky művében⁷⁵ leírt know-how fogalmat, mely szerint az információ jogosultja birtokhelyzetben van és relatíve kizárólagos védelem illeti meg. Havasi⁷⁶ pedig a védelem tartamának pontosabb meghatározását tartja fontosnak, amely a közkinccsé válásig tart. Faludi, Bacherral egyetértésben úgy tartja, hogy a TRIPS keretében, az EU korábban (2002) hatályos technológia-transzfer csoportmentesítési rendeletének⁷⁷ alapul vételével lehetséges a fogalommeghatározás, függetlenül a rendelet tárgyától, amennyiben figyelembe vesszük, a know-how vagyoni értéke a titkosság mellet abból is eredhet, hogy egyéb okból korlátozottan hozzáférhető (ismeretek speciális szempontok szerinti csoportosítása), amely nem az üzleti titok értelmében vett titkosságot jelenti. Hangsúlyozza, hogy a hatályos jog alapján a bírói gyakorlat is kialakította a fogalom főbb elemeit, így a relatív titkosságot, a rögzítettséget (az apport kapcsán), illetve az oltalom tartamát (melynél a közkinccsé válásról rendelkeznek). A szerző a TRIPS kapcsán aláhúzza (egy méltatott kommentárra hivatkozván⁷⁸), hogy 39. cikkében szereplő „undisclosed information”⁷⁹ fogalma az új, eddig nem létező védelem statuálása céljából került az Egyezménybe, függetlenül magától mind a nemzeti, mind a PUE szabályoktól, amelynek 10bis cikke sem a tisztességtelen verseny keretében történő szabályozás okán szerepel a szövegben, hanem az új oltalmi forma elfogadtatása végett, mely oltalom keretében a védelem jogosultjának lehetőséget, azaz jogot kell adni, hogy az információ hozzájárulása nélküli feltárását, megszerzését vagy használatát

⁷⁴ Faludi Gábor: Megjegyzések... , 27. vö. Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Ptk., Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/3. szám, 13-23. vö. Ficsor Mihály: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz), Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/2. szám, 27-30., vö. Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója, Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/2. szám, 3-14. (I. rész) és 2003/3. szám, 3-14. (II. rész)

⁷⁵ Bobrovsky Jenő: Iparjogvédelem és csúcstechnika, OTH, 1995, 132.

⁷⁶ Havasi Péter: A személyek polgári jogi védelmére vonatkozó szabályozás kritikai elemzése, javaslat az új szabályozásra, Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/1. szám, 18.

⁷⁷ A Bizottság 240/96/EK rendelete

⁷⁸ vö. Daniel Gervais: The TRIPS Agreement Drafting History and Analysis, 2nd Edition, Sweet & Maxwell, London, 2003

⁷⁹ Feltáratlan, nyilvánosságra nem hozott információ

megakadályozhassa. Az említett kommentár szerint ez a fordulat megyezik az Egyezmény 14. cikkének (1) bekezdésével, mely a szerzői joggal szomszédos előadóművészi kizárólagos jogok nyújthatását is magában foglalja, mely jogokat szintén szabályozó WIPO Szomszédos Jogi Egyezmény már konkrétan kizárólagossággként fogalmazza meg⁸⁰, ennél fogva, ha ezen kizárólagos jog a TRIPS - be ütközne, akkor a WPPT tagállamai (melyek egyben a TRIPS tagállamai is), azzal ellentétes szabályt fogadtak volna el (vállaltak volna kötelezettséget az előadóművészek védelmére). E párhuzamra támaszkodva állítja Faludi, hogy korlátozott, kizárólagos jog nyújtása a know-how jogosult számára nem ellentétes a TRIPS-szel, ennyiben tehát Boythával ért egyet.⁸¹

A jelenlegi helyzet szerint a (TRIPS) Tagok szabályozása e tekintetben jelentősen eltér, így ezen oltalom tartalmilag nem lehet erősebb, mint a többi tagországban, ugyanakkor a szerző nem tartja kizártnak, hogy a know-how fogalom része legyen mind a TRIPS 39. cikke, mind az EU-s csoportmentesítési rendeletek meghatározásai, mivel az unió is tagja az Egyezménynek, ennél fogva azzal konform szabályozást alkotott és ezáltal nem zárja ki a versenyszabályokkal való összhangot sem.⁸²

3.2 Összefoglaló gondolatok

A know-how definiálásának lehetséges irányait megvizsgálva könnyebben helyezkedhetünk határozott álláspontra a kérdést illetően. Véleményem szerint jelen körülmények között (melyre bevezetőmben utaltam) az információ birtokosának ésszerű választása a titokban tartás, így ennek feladása egy esetleges konstitutív regisztráció keretében, úgy vélem, nem megfelelően szolgálja érdekeit és nem tekinthető egy fejlődési irány alternatívájának.

⁸⁰ WPPT 6. cikk, kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésnek, illetve az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésnek a kihirdetéséről

⁸¹ Faludi Gábor: Megjegyzések... , 28.

⁸² Faludi Gábor: Megjegyzések... , 30.

4. A know-how védelme

A know-how fogalma és védelme nagyban összefügg, mivel az oltalom hogyanja egy adott jogrendben determinálja a definíció mikéntjét, ahogyan ez a fenti vitából is kiviláglik. Ezen összefüggés kihat az egyes nemzetközi szervezetek, illetve országok oltalmi szemléletére és konkrét szabályozására. Bevezetőmben megalapoztam a tárgyalt jelenség védelmének rendkívüli fontosságát, azonban e helyt nagy hangsúlyt kell fektetnünk arra a tényre, hogy ezen felismerés nem századunk sájátja, csupán egy újra-felismerés az információs társadalom részéről, amely ebben a tekintetben valóban egyedi, ugyanakkor nem eredeti, hiszen a titokban tartás egy ősi jelenség, melyből sorra váltak ki a kizárólagos oltalmi formák.⁸³

Hazánkban a know-how védelme igen összetett, több jogszabályon keresztül megvalósuló rendszert képez, mely lehet egyrészt abszolút, polgári jogi értelemben, másrészt relatív, amennyiben szerződéses viszonyban történő értékesítésről (és egyéb szerződéses viszonyról) van szó.⁸⁴ Ez utóbbi jogintézményt a későbbiekben részletesen tárgyaljuk. A legfontosabb rendelkezéseket a 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 86.§-a tartalmazza (A szellemi alkotásokhoz fűződő jogok cím alatt), mely szakasz az 1977-es módosításkor⁸⁵ került a normaszövegbe (1978. március 1-től hatályban).⁸⁶ A Ptk. a „Személyek polgári jogi védelme” című fejezet keretében (személyiségvédelem) szabályozza az oltalmat, mely ezáltal abszolút, vagyis a know-how jogosult jogait mindenki köteles tiszteletben tartani. A tárgyalt szakasz (1) bekezdése deklarálja a szellemi alkotások védelmét⁸⁷, mely alatt elsősorban a nevesített, jogszabályok által védett típusokat érti ((2) bekezdés)⁸⁸, védelemben részesíti ugyanakkor a külön jogszabály által nem védett alkotásokat is, amennyiben azok társadalmilag széles körben hasznonsíthatóak és még nem váltak közkinccsé ((3) bekezdés). Végezetül, bár nem

⁸³ Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok... , 10.

⁸⁴ Dr. Németh Tünde, 23.

⁸⁵ Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény

⁸⁶ Gedeon Sándor, 131.

⁸⁷ Kende Béla, 23.

⁸⁸ Víg József Ferenc: A know-how jogi szabályozásának... , 129.

nevesíti, de kimondja a know-how jogosultjának védelmét a (4) bekezdésben⁸⁹ és a védelmi idő meghatározását külön jogszabályba⁹⁰ utalja. Ennek értelmében az oltami időt a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás, mint kezdő és a közzkinccsé válás, mint végpont keretezi (1978. évi 2. tvr. 4.§ (1) bekezdés).⁹¹ A személyiségvédelem, mint normatív keret további következménye, hogy a know-how-hoz fűződő jogok megsértésekor a személyhez fűződő jogokat ért sérelem estére rendelkezésre álló polgári jogi igények támaszthatóak.⁹² A személyhez fűződő jogok közül a know-how tekintetében az üzleti titok (Ptk. 81.§ (2)) sérül a legtöbbször, mely esetben a jogosult követelheti például a jogsértés megtörténtének bírói megállapítását. A bíróság közérdekű kártérítést is kiszabhat abban az esetben, amikor megítélhető összeg nem áll arányban a jogsértés mértékével.⁹³ Az általános szabályokon felül egy speciális esetet szabályoz a Ptk. a nevesítetlen szellemi alkotásokra (és a Ptk. 86.§ (4)-re) vonatkozóan, amikor kimondja, hogy a jogosult követelheti az eredményeit felhasználó vagy elsajátító személytől, részeltesse őt az elért vagyoni eredményben.⁹⁴ A Polgári Törvénykönyv még két esetkörben szól a know-how-ról. A vállalkozási szerződésnél és annak egy különös eseténél a kutatási szerződésnél szabályozza a kérdést.

Összességében tehát polgári jogunk nem nevesíti, de elismeri és védelemben részesíti a know-how-t, mint szellemi alkotást egy abszolút szerkezetű jogviszony keretében. Ezen kizárólagosság a tárgyalt módon vitatott, egyes szerzők által támogatott, e helyt kiemelendő azonban, hogy a jogosultság tartamát, terjedelmét közvetlenül nem szabályozza, nem szól továbbá a jogosult kötelezettségeiről és jogairól, tehát a relatív kizárólagosság, mint jelző nem állja meg a helyét a hatályos jog tekintetében. Helyesen kezeli ugyanakkor a know-how-t, amikor elismeri, hogy az szellemi munka eredménye, tehát szellemi alkotás, ezért részesül jogi (de nem a nevesített formákkal egyenlő) védelemben. Ezt a Magyar Kereskedelmi és

⁸⁹ Ptk. 86.§ (4) A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik tekintetében is.

⁹⁰ 1978. évi 2. törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról

⁹¹ Pálos György: A Polgári Törvénykönyv módosítása és a know-how oltalom., MIE Közlemények, 17. sz. (1978),12.

⁹² Németh Tünde, 24.

⁹³ Pálos György, 13.

⁹⁴ Kende Béla, 24.

Iparkamara mellé szervezett Választottbíróság is kimondta egy ítéltében⁹⁵, mely döntés azt mutatja, hogy a gyakorlat inkább hajlik a relatív kizárólagosság elismerésére.

Tárgyunk védelme immáron részletezett jellegzetességénél fogva számos jogrendben a versenyjog keretében nyert szabályozást, mely alól hazánk sem kivétel. Versenytörvényünk⁹⁶ „A tisztességtelen verseny tilalma” fejezet keretében rendelkezik az üzleti titokról, amely alkalmas a know-how hatékony védelmére.⁹⁷ A 4. szakaszban négy magatartást említ, mellyekkel az üzleti titok megsérhető. Tilos egyrészt azt tisztességtelen módon megszerezni, vagy felhasználni, valamint jogosulatlanul mással közölni, vagy nyilvánosságra hozni. E paragrafusban tovább részletezi a fogalmat, amikor értelmező rendelkezések keretében meghatározza, hogy tisztességtelen a titok megszerzése az esetben is, amikor az bizalmi viszonyra épül ((2) bekezdés).⁹⁸ Végül pedig meghatározza a szóban forgó definíciót egy utaló norma segítségével, mivel nem önállóan írja le, hanem a Ptk. 81.§ (2) bekezdésére hivatkozik, majd értelmezi a bizalmi viszonyt (melyek keretében lehetőség nyílik a know-how jogtalan megszerzésére) példák segítségével (munkaviszony, tagsági viszony...), majd az üzleti kapcsolatot, mely körbe az üzletkötést megelőző tájékoztatás, tárgyalás és ajánlattétel akkor is beletartozik, ha a szerződéskötés elmarad ((3) bekezdés). A bizalmi viszony és a titoktartás kapcsán kihangsúlyozzuk, hogy ez utóbbi kötelezettség a bizalommal érintett kapcsolat megszűnése után is fennmarad, továbbá a titoksértés akkor is megvalósul, amikor a tisztességtelenül megszerzett információ nem részesül iparjogvédelmi oltalomban, mely utóbbi kitétel különösen fontos a know-how vonatkozásában. E körben a bírói gyakorlat üzleti titoknak minősítette többek között az ügyfélkörre vonatkozó adatokat⁹⁹, illetve egy energia-ital összetételi adatait.¹⁰⁰

⁹⁵ Kiss Károly: A know-how szellemi alkotás, de nem szabadalmi oltalommal védett találmány, *Gazdaság és Jog*, 14. évf. 10. sz. (2006. okt.), 26. vö. Az áru (szolgáltatás) kereskedelmi nevére vonatkozó ötlet, javaslat nem felel meg a know-how ismértvének és önmagában egyéb szellemi alkotásnak nem minősül (209) : Ptk. 86. § Bírósági Határozatok, 53.évf. 6.szám (2005.június), 426-428.

⁹⁶ 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról

⁹⁷ Tattay Levente: A know-how... , 412.

⁹⁸ Németh Tünde, 24.

⁹⁹ BDT 2002.711

¹⁰⁰ BDT 2006.1492 „az üzleti tisztsség megsértését jelenti, ha a gazdasági tevékenység folytatója a versenytárs üzleti titka felhasználásával gyárt és forgalmaz termékeket”, vö. Gf.III.32.623/1996

A kutatás és fejlesztés és az ennek során felhalmozódó gyakorlati tudás, know-how jelentőségét elismerve a magyar törvényhozás is kijelölte alapvető céljait a K+F tevékenységek és a technológiai innováció tekintetében.¹⁰¹ A törvény külön fejezetben szabályozza a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelmét melyben kimondja, hogy a kutatóhelynek minősülő költségvetési szervnek és közalapítványnak szellemi tulajdon-kezelési szabályzattal kell rendelkezniük

Jogrendszerünk szerves részét képezik a büntető normák, ilyen módon nem szabad megfeledkeznünk a Büntető Törvénykönyvről¹⁰², mely ugyanazon magatartásokat említi az üzleti titok kapcsán, mint a versenytörvény, de csak abban az esetben rendeli büntetni, mégpedig három évig terjedő szabadságvesztéssel, ha jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva valósul meg.

Végezetül a hatályos jog jobb megértése végett hívom segítségül a hatályos gyakorlat egy friss szakvéleményét, melyből a főbb csomópontokat emelem ki. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület know-how és üzleti titok megsértése és védelme kérdésében foglalt állást az alábbiak szerint. Az ügyben benyújtott keresetben a fentebb hivatkozott versenytörvény 4.§-a szerinti üzleti titok, valamint a Ptk. know-how-ra vonatkozó rendelkezésének (86.§ (4)) megsértését kifogásolták.¹⁰³ A Testület a két jogszabály rövid elemzése után rögtön a bírói gyakorlatra hivatkozik azzal, hogy a normák értelmezése és tartalommal kitöltése e szervezetre maradt. A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiuma GK. 52. számú állásfoglalásában¹⁰⁴ a Ptk. 87.§ (2) bekezdésére utalva kijelenti, hogy ezen ismeretek és tapasztalatok szellemi alkotásnak minősülnek ugyanakkor nem részesülhetnek kizárólagos védelemben, kivéve a jogosulatlan felhasználást. Hangsúlyozza, hogy szintén know-how-nak minősülnek a speciális szempontok szerint, komoly mennyiségű ráfordítással csoportosított ismeretek, melyek ez okból korlátozottan hozzáférhetőek.¹⁰⁵ Ennek alátámasztására egy bírói döntésre hivatkozik, amely szerint *„az a tény, hogy a tudomány állásához kapcsolódó, feltételezett ismeret az adott megoldás előállításának lehetőségét az érintett szakmai kör részére nem zárja ki, önmagában*

¹⁰¹ 2004. évi CXXXIV. törvény a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról

¹⁰² 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 300.§ és 300/C. §

¹⁰³ Válogatás az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szakvéleményeiből: szakértői vélemény know-how és üzleti titok megsértése, illetve védelme kérdésében : ISZT-8/2008, Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 5.(115.) évf. 5.sz. (2010. okt.), 131. (továbbiakban: Válogatás)

¹⁰⁴ BH 1990/1. szám

¹⁰⁵ Válogatás, 135.

nem eredményezi a megoldás közkinccsé válását”¹⁰⁶, tehát a know-how a gyakorlat alapján relatív titkossággal bír (és nem áll iparjogvédelmi oltalom alatt), melyre alapozva ismeri el továbbá, hogy a mérnöki visszafejtés, a párhuzamos kifejlesztés és a jóhiszemű megszerzés nem tiltott magatartások, ami kizárja a jogosult fellépését a magyar jogrend szerint is. A know-how eredeti jogosultja, aki védelemben részesül a Testület nézete szerint az a személy, aki tevékenysége során az adott ismeretet, tapasztalatot kifejlesztette, vagy szintetizálta. Ennek közvetlen következménye, hogy a védelemre jogosult személynek kell bizonyítania, hogy védelem alatt álló ismeretét jogosulatlanul felhasználták.¹⁰⁷ Ezt a bírói gyakorlat is igazolja egy döntésében, *„külön jogszabály hatálya alá nem tartozó műszaki ismeretek védelme iránti perben a jogosultnak kell bizonyítania, hogy annak eredményeit az alperes elsajátította, vagy felhasználta.”*¹⁰⁸ A Ptk. 86.§ (3) és (4) bekezdését érdekes módon külön jogintézményként kezeli, ugyanakkor úgy véli, az érvényesíthető igények azonossága közelíti azokat, s mindkettő szolgálhatja tárgyunk védelmét. Az üzleti titok kapcsán aláhúzza, hogy tárgya és védelmének előfeltételei nem azonosak a know-how-val, de előfordulhat, hogy a két információ (titok és ismeret) egybeesik, ami nem zárja ki, hogy a know-how-nak nem minősülő ismeret üzleti titokként védelemben részesüljön. Hasonlóképpen, a Ptk. 86.§ (3) bekezdése kapcsán jelenti ki, hogy valamely ismeret vagy tapasztalat e norma alapján is védelemben részesülhet, amennyiben nem rendelkezik a know-how már részletezett kritériumaival.¹⁰⁹

Összefoglalva a fentieket megállapítjuk, hogy a know-how oltalma a magyar jogrendben többféle alapon, különböző jogszabályokban, különféle feltételek teljesülése esetén valósul meg, amely összetett rendszer egyes szerzők szerint és a gyakorlat által igazolva megfelelően szolgálja a jogintézmény működését és védelmét.

¹⁰⁶ BH 1992.391

¹⁰⁷ Válogatás, 137.

¹⁰⁸ BH 2000.243

¹⁰⁹ Válogatás, 138.

5. A know-how relatív szerkezetű jogviszonyokban

5.1 Bevezetés, egyes szerződések

A know-how oltalma amint azt kifejtettük, nem csak abszolút, hanem relatív szerkezetű jogviszonyokban is megvalósulhat. Ezen szerződéses jogviszonyok elsődleges célja a felek által közösen megállapított, bennük foglalt feltételek maradéktalan teljesítése, azonban a speciális kikötések mentén az általuk átadott tudás, információ védelme is biztosított.

Jelenünkben a gazdasági növekedés, az extenzivitás alternatívájának megszűnése óta, a technológia innovatív fejlesztésén keresztül valósulhat meg, amely minden ország jól felfogott érdeke. A kutatás-fejlesztés mellett hazánk a technológia adás-vételét, a technológia-transzfer jelentőségét is elismeri, melynek előnyei, a korszerű termelés gyorsabb bevezetése, magas műszaki színvonal átvétele és a kutatás elmaradásával megtakarított idő, melyek egy kisebb országban, ahol nem jut elegendő forrás a K+F tevékenységre, meghatározó tényezők.¹¹⁰

A szellemi termékek nemzetközi kereskedelme, az ismeretek áramlása többféle módon valósulhat meg, mely típusokat az árujelleg ismérve különbözteti meg.¹¹¹ Az áruk kereskedelmében a legtöbb produktum magában hordozza azokat az információkat, melyek előállításuk minkéntjére utalnak, s ehhez kapcsolódik a korábbiakban tárgyalt mérnöki visszafejtés tevékenysége. Az árujelleg hiánya a licenckereskedelem esetében jelentkezik, mely a szabadalmak használati engedélyét adja meg a licencvevőnek. A know-how ezen belül, illetve emellett rendelkezik jelentős potenciállal, mint az áruforgalomban információt hordozó közeg.¹¹² A know-how forgalma tehát relatív szerkezetű jogviszonyokon keresztül valósul meg, s a licenc csak egyik, bár a legfontosabb eszköze ennek.

¹¹⁰ Bagi Ágnes: A licenc, a know-how és a lízing szerepe a hazai műszaki fejlesztésben. Ipargazdaság. aug.-szept. (1991), 51.

¹¹¹ Mádi Csaba: Licenc és know-how : A szellemi termékek nemzetközi forgalma, Közgazd. és Jogi Kvk., (1976), 62.

¹¹² Mádi Csaba, 65.

Tekintsük át először, hogy melyek azok a viszonyok, melyekben a know-how, mint a szerződés tárgya előfordulhat. A licenc szerződésnek is több fajtája létezik, aszerint, hogy önállóan, vagy vegyesen tartalmaz szabadalmat és know-how-t. A szabadalmi licencszerződések innominát, sui generis (hasznosítási) szerződések, melyek a lajstromozott ipari jogokra vonatkoznak, szabályozásukat a Szabadalmi Törvény¹¹³ tartalmazza, de vonatkoznak rájuk a Polgári Törvénykönyv kötelmi jogi általános szabályai is.¹¹⁴ Lényegük, hogy *„a hasznosítási szerződés alapján a szabadalmas engedélyt ad a találmány hasznosítására, a hasznosító pedig köteles ennek fejében díjat fizetni ”* (27. § (1)). Napjainkban azonban már igen ritkán fordul elő, hogy egy szabadalmi licencia szerződés csupán az arra vonatkozó kizárólagossági jog használatát engedélyezné¹¹⁵, hiszen egy szabadalom megfelelő hasznosításához nagyszámú műszaki ismeretre is szükség van. Ezek vegyes tárgyú szerződések, melyek a használati jog átengedését és a titokban tartott információ átadását is magukban foglalják. A know-how ezen felül önállóan is szerepelhet licencia szerződésben, mely esetben a jogosult pusztán a műszaki és egyéb tudás használatának jogát engedi át (ez esetben a Szabadalmi Törvény nem, kizárólag a Ptk. vonatkozik rá), sőt önálló, sui generis szerződéstípusként is előfordul, amikor a szerződés tárgya nem a használat jogának átengedése, hanem magának a know-how-nak az átadása. A franchise szerződések, melyek egy komplett vállalkozási struktúrát értékesítenek, jelentős részben szintén tartalmaznak ilyen jellegű ismeretátadást.

Két szerződés – a társasági- és a munkaszerződés - esetében találunk még a know-how-ra, s védelmükre vonatkozó rendelkezéseket.¹¹⁶ Ezekről később szólunk.

¹¹³ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

¹¹⁴ id. Gazda István, 137.

¹¹⁵ Gazda István: A know-how szerződések néhány szemléleti kérdése, MIE Közlemények, 17. sz. (1978), 17. (továbbiakban: Gazda István: A know-how szerződések..)

¹¹⁶ Németh Tünde, 25.

5.2 A know-how licencia szerződés

A licencia szerződés értelmében a licencia adója meghatározott díj fizetése ellenében engedélyezi a licencvevő részére, hogy a licenc tárgyát előállítsa, használja, vagy más módon hasznosítsa, továbbá közreműködik a hasznosítás előfeltételeinek megteremtésében.¹¹⁷ A szerződés alapja az a tény, hogy az átadó olyan ismeretek birtokában van, melyek átadására megfelelő jogosultsággal rendelkezik és amelyek az átvevő számára gazdasági értéket képviselnek, melynek eredménye olyan mértékű haszon, aminek elérésére a licenc nélkül nem lett volna képes.¹¹⁸

Az alábbiakban a tisztán know-how-t tartalmazó licenciaszerződéssel foglalkozunk, megvizsgálva először is azt, hogy besorolható-e valamely létező, nevesített szerződéstípusba, s ha igen melyik a legmegfelelőbb. Gazda István egy 1974-es konferencia összefoglalásakor átfogó képet adott az akkori nézetekről és a szerződéssel kapcsolatos bizonytalanságról. Nem állítjuk, hogy ez a kérdés azóta egyértelműen rendeződött, de reméljük, hogy a felmerült szempontok elemzését követően megnyugtatóbb választ kaphatunk arra a kérdésünkre, hogy milyen szerződés a know-how licencia.

Gazda szerint elsődleges céljuk az volt, hogy eldöntsék a szerződés 'dare', avagy 'facere' jellegű.¹¹⁹

Az, hogy a know-how licencia melyik típusba tartozik, nehezen eldönthető, mivel a szerződésben szereplő szolgáltatás nem egyértelműen dare, vagy facere, inkább egy komplex szolgáltatásokat tartalmazó szerződésről van szó, melyben mindkettő megtalálható. Tartalmaz ugyanakkor fő-, és mellékszolgáltatásokat, melyek könnyen kategorizálhatóak, azonban ezek jellegadó ismérve nem olyan erős, hogy a főszolgáltatás alapján besorolható lenne a kontraktus, hiszen a dare szolgáltatásnak is és a facere szolgáltatásnak is több fajtája van. Megállapíthatjuk, hogy e kérdésnek kizárólag dogmatikai jelentősége van, témánkat közvetlenül nem érinti, e fogalmakat a Ptk. sem használja¹²⁰ és jogkövetkezményeket sem fűz

¹¹⁷ Alexander I. Poltorak, Paul J. Lerner: Essentials of licensing intellectual property, Wiley, 2004, 1.

¹¹⁸ Bagi Ágnes, 52.

¹¹⁹ Gazda István: Összesítő beszámoló... , 23.

¹²⁰ Csécsy György: A know-how szerződések minősítéséről, Gazdaság és Jog, 12.évf. 2.sz. (2004. február), 12. (továbbiakban: Csécsy György: A know-how szerződések...)

hozzá, sőt a 200.§ értelmében a felek a szerződés tartalmát szabadon állapítják meg és a szerződésre vonatkozó rendelkezésektől szabadon eltérhetnek, mely megalapozza a nevesítetlen és vegyes típusú szerződések kialakulását.¹²¹

A fentiek alapján az egyes nézetek a polgári jog alapvető szerződéseire próbálják hasonlítani tárgyunkat és a meglévő keretek közé szorítani. Bizonyos vélemények szerint az adás-vétel szabályai alkalmazhatóak a know-how szerződésre. Ezen kontraktus dolog átadására irányul, viszont a know-how szellemi alkotás, s ahhoz hogy tárgyasuljon, dologgá váljon, valamely módon rögzíteni kell, például dokumentáció formájában, melynek átadásával a teljesülhet a megállapodás.¹²² Ez azonban a gyakorlatban ritkán fordul elő, mivel a know-how licencia esetében a leggyakrabban ismeretek, tapasztalatok hosszabb időn át történő szolgáltatásáról van szó, amely esetben még számos egyéb olyan kérdésről kell rendelkezni a szerződésben, ami a hagyományos emptio-venditio-nak nem része (például a betanításról – show-how). A másik probléma a dolog feletti tulajdon megszerzése és az azzal való szabad rendelkezés joga, mely ismérvek egyike sem állja meg a helyét, sőt a know-how esetében rendelkezni kell a titoktartás mikéntjéről és megsértésének következményeiről is.¹²³

Más állásfoglalások a vállalkozás szabályait vélik alkalmazhatónak. Sebestyén például úgy fogalmaz, hogy ezen szerződések (know-how) vállalkozási jellegűek, ezért azokra a locatio-conductio operis, mint kiegészítő szabályrendszer igényben vehető.¹²⁴ A vállalkozás a magyar jogban eredménykötelem, azonban a know-how átadása az esetek többségében nem erre irányul, bár annyiban hasonlít a két kontraktus, hogy mindekettőnél tartósabb, huzamosabb ideig fennálló jogviszonyról van szó. Nem egyeztethetőek össze ugyanakkor a vállalkozás részletszabályai, mint például a megrendelőt illető korlátlan eljárási jog, összességében tehát ez a szerződés sem használható fel.

¹²¹ Bacher Vilmos: A know-how egyes kérdései, MIE Közlemények, 10. sz. (1974), 46.

¹²² vö. Szladits Károly: A magyar magánjog vázlat, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, I. rész, Harmadik cím: „Tulajdon tárgya csak dolog (testi tárgy) lehet. Vannak azoazonban a dolgokon kívül másnemű, eszmei javak is, amelyek tekintetében a törvény az arra jogosultnak a tulajdonhoz hasonló kizárólagos hatalmat (abszolút jogot) biztosít. Ilyen értelemben beszélhetünk eszmei tulajdonról.”

¹²³ Csécsy György: A know-how szerződések... , 11.

¹²⁴ Gazda István: Összesítő beszámoló... , 23.

A bérlet, illetve a haszonbérlet alkalmasságát Sebestyén és Gazda is teljes mértékben elutasítja. Az egyetlen közös pont ez esetben is a jogviszony tartóssága.¹²⁵ A haszonbérletnél látható, hogy a szabályozás középpontjába a Polgári Törvénykönyv a mezőgazdasági ingatlanokat helyezi, s ez esetben is az a probléma merül fel, hogy a know-how-t dolog módjára kellene kezelni, ahogyan ezt az adás-vételnél már elemeztük. A bérlet esetében pedig szintén a részletszabályok alkalmazásakor merülnek fel problémák.

A legérdekesebb kérdés azonban a licencia szerződéssel való összevetés, mivel bizonyos tekintetben a know-how szerződés ezzel mutat leginkább rokonságot és szintén a licencia kifejezést használja, ami csupán az angolszász joggyakorlat sajátja és annak hatása miatt került – hibásan – a szóhasználatba. Gazda egy amerikai szerzőre (a konferencia résztvevőjére), Stephen P. Ladas-ra¹²⁶ hivatkozva utal a common law-ra, amely a kontraktust licenciának minősíti a tartalom és nem a cím alapján (amit Gazda elutasít). Lontai, aki a licencia szerződés kimunkálója úgy véli, hogy nem csupán vállalkozási, tehát facere jellegű ügyletről beszélünk, hanem inkább vegyes típusúról, mely dare elemeket is tartalmaz. Később a két szerződés gazdasági funkciójára alapozva méri össze a jogügyleteket és úgy találja, hogy mindkettő jól körülhatárolt műszaki ismeretek átadásáról rendelkezik. Az összehasonlítási alap a miatt dől meg, hogy a licencia esetében szabadalommal biztosított kizárólagos jogosultságok átengedéséről van szó, ellentétben a know-how licenciával.¹²⁷

Mielőtt sorra vesszük a különbségeket idézünk egy frappáns megállapítást a két jogügylet elvi heterogenitását szemlélítve. *„A szabadalmi licencia szerződés licenciavevője tulajdonképpen mindarra jogosult lesz, amit a szabadalmi licencia szerződés megenged, ugyanakkor a know-how szerződés kedvezményezettje mindarra nem lesz jogosult, amit a szerződés kifejezetten megtilt.”*¹²⁸

Az első feladat a szerződés tárgyának meghatározása, amely a licenciánál egyértelmű, hiszen szabadalom használatának engedélyezéséről van szó, a know-how-val átadásra kerülő

¹²⁵ Bacher Vilmos, 44.

¹²⁶ vö. Stephen P. Ladas: Know-how licencia szerződések az USA-ban. (Licencing on Know-How in the United States), International Review of Industrial Property and Copyright Law. 2. sz. (1972), 184-192.

¹²⁷ Gazda István: A know-how szerződések néhány szemléleti kérdése, MIE Közlemények, 17. sz. (1978), 17. (továbbiakban: Gazda István: A know-how szerződések...)

¹²⁸ Sándor Tamás: Licencia és know-how, Figyelő 17 (1973) 13.szám, 5. in: Gazda István: A know-how szerződések... , 18.

műszaki és egyéb ismereteket ugyanakkor pontosan körül kell írni, meg kell határozni. Az azonos műszaki színvonalat képviselő felek között az esetleges pontatlanságok általában nem vezetnek konfliktushoz, azonban az e tekintetben heterogén partnerek esetén az alacsonyabb fejlettségi szintet képviselő üzletfél részéről felmerülhet olyan többletinformáció iránti igény, melynek szolgáltatása a másik, fejlettebb félben fel sem merül. Ez okból célszerű a tárgy lehető legszabatosabb ecsetelése.¹²⁹ A Ptk. általános kötelmi jogi szabályai a know-how szerződésre is vonatkoznak, mely kapcsán ki kell hangsúlyozzuk, hogy az átadó kötelezettsége az ismeretek közlése, azaz főkötelezettsége nem jogok szolgáltatását jelenti. Így például az említett dokumentáció átadása csak a közlésnek, a teljesítésnek egy lehetséges alternatívája. Az átadás módját tekintve két lehetséges út létezik. Az egyik az említett írásos forma (dokumentáció), a másik a szóbeli, amely leggyakrabban betanítással (show-how) megy végbe, de nem ritka a felek közötti konzultáció sem. Ezen felül létezik egy speciális eset, amikor az átvevő szakemberei részt vesznek a később átadásra kerülő dokumentáció elkészítésében. Jellemzően ezek a típusok (írásos, szóbeli) nem különülnek el egy ilyen tartós együttműködés során.¹³⁰ A licenc esetében jellemző az általános jogszavatosság, mely a know-how szerződésnél annyiban mutatkozik meg, hogy az átadó szavatol az ismeretek harmadik személy iparjogvédelmi jogától mentes használatáért. A szavatosság kérdésében is eltérések tapasztalhatóak. Licencia esetén a licenciadó nem az eredményért szavatol, hanem az általa engedélyezett jogok műszaki megvalósíthatóságáért és vita esetén is ezt kell bizonyítania, ugyanakkor a know-how átadója akkor teljesít maradéktalanul, ha mindazt közli, ami az adott helyzetben és a szerződés sajátosságaira tekintettel tőle elvárható, bizonyítási kötelezettsége pedig abban áll, hogy igazolja, az átadott információ egy átlagos, vagy a szerződő felek között megszokott tudású szakember számára hasznosítható. Megfontolandó ebben a körben, hogy az üzletfelek a már taglalt műszaki differenciák következtében, eltérő előállítási, gyártási feltételekkel, vagy más alapanyaggal rendelkeznek, mely eltérő eredményre vezethet, holott az átvevő célja nem ez volt, hanem a megszerzett információ által elérhető gazdasági (és verseny) előny elérése, a gyártási volumen növelése. Ebből kifolyólag célszerű részletesen rendelkezni a meglévő és a szükséges technikai feltételekről (például berendezések), a kielégítő minőségű alapanyagokról és a betanított személyzetről, valamint az átadót esetlegesen terhelő bizonyítási eljárásról is.

¹²⁹ Gazda István: A know-how szerződések... ,19.

¹³⁰ Gazda István: A know-how szerződések... , 23.

A licencia szerződés megszűnése tekintetében fontos tényező az alapjául szolgáló iparjogvédelmi jog időtartama. Abban az esetben, ha szerződés ennél korábban szűnik meg a licenc vevője a továbbiakban nem lesz jogosult a használatra. A know-how-nál annak közismertté válása jelenti a fordulópontot. Amennyiben a szerződésben rendelkeznek a megszűnésről, a licencvevő erre hivatkozván (közismertség) felmondhatja a szerződést és a díjfizetéstől mentesülve használja tovább az átvett ismereteket.¹³¹ Ezzel szemben viszont, ha nem rendelkezik a titkosság megszűnése okán bekövetkező megszűnésről, előfordulhat, hogy a licencvevő kénytelen lesz az immáron nyilvános információért folytatólagosan fizetést teljesíteni.¹³² Ehhez kapcsolódik a titoktartás kötelezettségének a kérdése, mely a licencianál szűkebb körű, a know-how esetében viszont a felek elemi érdeke, és magának a titoknak a felfedése, nem csak annak elértéktelenedéséhez, hanem a szerződés megszűnéséhez is vezethet. A kizárólagosság a licencia esetén annyiban nyilvánul meg, hogy a licenciaadó nem alkalmazhatja az átadott ismeretet a szerződéses területen és szavatol a más általi használat kizárásáért az adott térségben, míg a know-how átadója a használat jogáról nem mond le, csupán az információk mással való közlésétől való tartózkodásért szavatol.¹³³ Az ehhez fűződő területi korlátozások a licenciánál az iparjogvédelmi jogok kiterjedéséhez igazodnak, a know-how-nál viszont ilyen nincs, amennyiben a szerződés nem tartalmaz erre vonatkozó kikötést, melyeket egyébként részletesen célszerű meghatározni. Fontos eleme még a megállapodásnak az ár meghatározása, mely a szabadalmi licencia esetén az évenként fizetendő roylaty-t (jogdíj) jelenti. A fő különbség a két szerződés között, hogy míg a szabadalmas monopolhelyzetben van, azaz rákényszerítheti a licencvevőt a teljesítményéhez mért jogdíj megfizetésére, addig a know-how átadója ezt nem teheti meg és ezért célszerűbb az egyszeri díjfizetés kikötése, melytől akkor térnek el a felek, ha a későbbi fejlesztések rendelkezésre bocsátását is a szerződésbe foglalják, melyektől az átvevő a fizetés teljesítésének elmulasztása esetén esik el.¹³⁴

A leírtakat összefoglalva megállapítjuk, hogy a know-how szerződés nem tekinthető tisztán licencia szerződésnek, tartalmaz dare és facere elemeket, az egyes szerződések bizonyos szabályai vonatkoztathatóak rá, de egészében nem sorolható be egyik típusba sem. Ezen

¹³¹ Sebestyén Péter: A know-how szerződés jogi természete, Jogtudományi Közlöny, 1. sz. (1976), 29.

¹³² Alexander I. Poltorak, Paul J. Lerner, 71.

¹³³ Gazda István: A know-how szerződések... , 20.

¹³⁴ Gazda István: A know-how szerződések... , 30. vö. Czoboly Gergely: A szellemi vagyon értékelése és értékbecslésének módszerei, Infokommunikáció és jog, 6.évf. 6.(35.)sz. (2009 december), 233-240.

okokra alapozva véljük úgy, hogy érdemesebb sui generis szerződésként kezelni, mellyel Gazda is egyetért.¹³⁵

A kontraktus lehetséges elemeinek számba vétele előtt megvizsgáljuk az előzetes szerződést, mely megállapodást a know-how átadásáról tárgyalást folytató felek kötik. Fontos leszögeznünk, hogy egyetlen jogrendben sincs önálló típusként szabályozva és nem keverendő össze az előszerződéssel, melyben a felek abban állapodnak meg, hogy egy későbbi időpontban szerződést kötnek egymással (Ptk. 208.§ (1)). Az előzetes szerződés létjogosultságát a potenciális licencvevő azon jogos igénye alapozza meg, hogy a megkötés körütekintő eldöntéséhez megfelelő mennyiségű és minőségű információval rendelkezzen, mivel legtöbbször csak a kipróbálás nyújt elegendő tapasztalatot annak megállapítására, hogy a licencvevőnél is alkalmazható az átvételre szánt műszaki és egyéb ismeret. A magyar jogban a próbára vétel (Ptk. 371.§) intézménye állítható párhuzamba ezzel, a tárgyalat ügylethez azonban nem kötődik felfüggesztő feltétel, csupán a szerződés előkészítésére vonatkozó megállapodásról van szó. Előfordulhat, hogy a szerződéskötés elmarad, mely esetben a licenc adója a titoktartáson felül biztosítani kívánja, hogy a licencvevő ne hasznosítsa a kipróbálásra átvett ismereteket, mely próbának szerződéskötés esetén a szavatossági igények érvényesítése végett van jelentősége.

Az alant felsorolt elemek egy lehetséges előzetes szerződés részei, melyeket a gyakorlat munkált ki és igazított a felek érdekeihez.¹³⁶ A preambulumban a szerződés céljának tisztázását követően a licencadó az ismeret átadásának képességéről, a licencvevő pedig azon okból történő átvételének szándékáról biztosítja a másik felet, hogy a megvalósíthatóság megítélésére képessé váljék. A titoktartási rendelkezések a szerződés legfontosabb részét képezik. Vonatkozik egyrészt a licencvevő titoktartására, másrészt azon kötelezettségére, hogy megtegyen minden lehetséges intézkedést annak elkerülése érdekében, hogy az átvett dokumentációba illetéktelenek betekintsenek. Alkalmazottai, munkatársai közül csak a munkajogi értelemben titoktartásra kötelezett személyeknek engedhet betekintést a próba során. A titoktartási kötelezettség terjedelme minden titokként átadott adatra, műszaki rajzra, dokumentációra, illetve tárgyra vonatkozik. E kötelezettség megszegése esetén a licenciavevőt terheli a bizonyítás, s abban az esetben mentesül, ha igazolja, hogy a felfedett információk a szerződéskötéskor már ismertek voltak számára, vagy a közismertté válás sem

¹³⁵ Gazda István: Összesítő beszámoló... , 26.

¹³⁶ Vigh József Ferenc: A know-how licenciaszerződés előkészítésére irányuló szerződések, Külgazdaság, Jogi Melléklete. 39.évf. 1.sz, (1995), 7. (továbbiakban: Vigh József Ferenc: A know-how licenciaszerződés...)

közvetlen, sem közvetett tevékenységéhez, avagy mulasztásához nem köthető. Erre, azaz a szerződéskötés előtti közismertségre alapozva tagadja meg rendszerint a licenc vevője a díjfizetést. Ennek kivédésére szokás egy listát összeállítani, amely a mindenki által hozzáférhető tudást nem számítva tartalmazza azon információkat, melyek a licencvevő számára a szerződéskötéskor ismertek.¹³⁷ A kipróbálásra átadott know-how tekintetében a licenc adója korlátozásokat eszközöl. Az átvevő saját, vagy más gazdasági céljának megvalósítására nem használhatja azt, oltalom elnyerése végett nem jelentheti be és nincs joga az alapján gyártást és forgalmazást kezdeményezni. Mivel nem előszerződésről van szó a licencvevő nem a szerződéskötésre vállal kötelezettséget, ez okból nem jellemző a díj kikötése ezekben a megállapodásokban. Az átadott dokumentáció sorsáról is szokás rendelkezni. Meghatározzák, hogy hány példányban került átadásra (melyek másolását kizárják) és ezek visszaszolgáltatásának határidejét is a szerződésbe foglalják. A tárgyalt kontraktus érdeme, hogy még könnyebbé teszi a know-how kereskedelmét, különösen a fejlődő országok vonatkozásában, ahol a megvalósíthatóság sarkalatos kérdés.¹³⁸

Végezetül áttekintjük, hogy melyek lehetnek a know-how licencia szerződés lehetséges (diszpozitív) elemei, mely során a kialakult gyakorlatra és a publikált mintaszerződésekre¹³⁹, javaslatokra^{140,141} támaszkodunk. Ahogyan azt az előzetes szerződésnél leszögeztük, itt is megismételjük, hogy a jogrendi rögzítettség hiánya következtében az alábbiak csak egy javasolt kontraktus szabályai, melyek főként a kialakult gyakorlatra alapozottak. Az első lépés természetesen a felek megnevezése, melyet a szerződés tárgyának meghatározása követ. Ez utóbbit pontosan körül kell írni, hogy egyértelmű legyen milyen információk, ismeretek, tapasztalatok átadására kerül sor. Az átadás módjáról és a felek közötti fejlettségi differenciákról már szoltunk, azonban fontos annak a passzusnak feltüntetése, hogy az átadott ismeret egy része esetlegesen iparjogvédelmi oltalom alatt áll. Ezután hagyományosan a jogok és kötelezettségek definiálása következik. Az átadó kötelezettségei tekintetében az alábbiakról szükséges precízen határozni. Az ismeretek, információk átadásának időpontjáról vagy ütemezéséről, a felmerülő területi, az átadó jogszavatosságért, illetve a használhatóságért vállalt szavatosságért való felelősségéről, illetve arról, hogy mely körben jogosítja fel az

¹³⁷ Vígh József Ferenc: A know-how licenciaszerződés... , 8.

¹³⁸ Vígh József Ferenc: A know-how licenciaszerződés... , 9.

¹³⁹ Pálfalvi József: A know-how szerződésekről, Magyar Jog, 10.sz. (1976. október), 891.

¹⁴⁰ id. Gazda István, 152.

¹⁴¹ Vígh József Ferenc: A know-how jogi szabályozásának... , 136.

átvevőt a használatra. Az átvevő kötelezettségei körében¹⁴² a legfontosabb az ellenérték megfizetése, melynek többféle módja létezik. Lehet egyszeri, azaz egy összegben történő, vagy részletfizetés, illetve a termelési volumenhez igazodó, bár ez utóbbira a tárgyalat módon csak a további fejlesztések átadásában való megegyezés esetén van reális esély és megalapozható igény az átadó részéről. A titoktartás természetesen a kontraktus sine qua non-ja, mely mindkét fél érdeke, amelynek terjedelmét is gondosan le kell írni, de ezen felül az átvevő arra is kötelezettséget vállal, hogy a birtokába jutott know-how-t csak a szerződésben meghatározott módon és cél elérése érdekében, továbbá a megfelelő színvonalon hasznosítja.¹⁴³ Előfordul, hogy az átadott ismeret iparjogvédelmi oltalmat nyer, mely esetben a know-how jogosultja köteles az átvevővel szabadalmi licencia szerződést kötni (az alapszerződés tartama alatt). A teljesítés során a Ptk. alapelvei között található együttműködési kötelezettség (4.§ (1)) fokozott mértékben, az általános elvárhatóságot meghaladóan terheli a feleket¹⁴⁴, mely vonatkozik a gondosságra is, annak érdekében, hogy a titok hamardik személy számára ne váljon ismertté. A teljesítés a taglalt módon akkor szerződésszerű, ha az átadó a tőle elvárható módon és a megállapodáshoz mérten minden információt szolgáltatott, s amely az átvevőnél tervezett megvalósításhoz kielégítő mennyiség és minőségű. Az átvevő továbbfejlesztheti a know-how-t, amelyhez az átadó felé teljesítendő tájékoztatói kötelezettség fűződik, ugyanakkor erre az ismeretre a jogosult hozzájárulása nélkül további licenciát nem adhat.¹⁴⁵ Rendelkezni kell a szerződés időtartamáról és megszűnéséről. Utóbbi vonatkozásában szokás fennmaradó kikötésekről határozni, úgy, mint a titoktartás és az átvett ismeretek szerződés szerinti továbbhasznosításának joga. A megszűnés fő oka a fentebb részletezett nyilvánosságra kerülés, mely a megegyezés szerint szünteti meg a díjfizetési kötelezettséget.

¹⁴² id. Gazda István, 166.

¹⁴³ Csécsy György: A know-how szerződések... , 13.

¹⁴⁴ Bacher Vilmos, 51.

¹⁴⁵ Bacher Vilmos, 52.

5.3 A know-how egyéb szerződéses viszonyokban: a franchise, a társasági szerződés és a munkaszerződés

A know-how, szintén, mint az értékesítés tárgya, bár csak járulékosan, de előfordul a franchise szerződésekben is, mellyel kapcsolatban a besorolást illetően az imént tárgyalt kontraktushoz hasonló bizonytalanság uralkodik, helyesebb azonban ezt is sui generis szerződésnek tekinteni. Hazánk jogrendje mindössze egy azóta hatályon kívül helyezett kormányrendeletben¹⁴⁶ szabályozta a franchise-t, összhangban a vonatkozó 4087/88/EGK számú uniós rendelettel, tekintettel a csatlakozást megelőző 1991-ben aláírt Európai Megállapodásra¹⁴⁷, mely jogharmonizációs kötelezettségünket írta elő. A kormányrendelet értelmében a franchise olyan jogok együttese, melyek a védjegyhez, a kereskedelmi névhez, valamint a know-how-hoz és egyéb iparjogvédelmi, vagy szerzői jogokhoz kapcsolódnak, s amelyeket forgalmazás vagy szolgáltatás céljából használnak fel, a franchise-megállapodás pedig e jogok meghatározott területen történő hasznosítására vonatkozó engedély ellenérték fejében való megadása.¹⁴⁸

A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (Gt.) az apport szabályai keretében rendelkezik a know-how-ról, bár azt a Ptk.-hoz hasonlóan nem nevesíti. A jogszabály az általános részben meghatározza a tagok (részvényesek) vagyoni hozzájárulását, amely lehet pénzbeli (13.§ (1) bek.) és nem pénzbeli (13.§ (2) bek.). Ez utóbbit nevezzük apportnak, amivel a társaság tagja bármely vagyoni értékkel bíró dolgot, szellemi alkotáshoz fűződő, vagy egyéb vagyoni értékű jogot (még a követelést is) a társaságba annak alapításakor „beviheti”. Az eddig tárgyalt szerződéses viszonyokban a know-how forgalomképessége, magának az információnak, ismeretnek, azaz a kontraktus tárgyának akkurátus meghatározása és jogokkal, illetve kötelezettségekkel való körülbástyázása következtében, valamint a gyakorlatban tapasztalható alkalmazhatósága miatt nem került a vizsgálat középpontjába. A társasági szerződés kapcsán ugyanakkor e kérdés vizsgálata, azaz a know-how apportálható volta és forgalomképessége neuralgikus pont.

¹⁴⁶ 246/1997. (XII.20.) sz. Kormányrendelet

¹⁴⁷ 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről

¹⁴⁸ Jobbágyi Gábor – Fazekas Judit: Kötelmi jog, Szent István Társulat, 2008, 263. vö. Mihálovits András: Franchise : mindent szabad, ami nem tilos, Gazdasági tükrökép magazin, 7.évf. 1.sz. (2007. január), 4-7.

A forgalomképesség az alábbiak szerint definiálható. A dolgok, illetve jogok azon tulajdonsága, hogy azokon vagyoni jellegű jogosultságok létesíthetők, melyből átruházhatóságuk következik a jogalanyok szabad rendelkezése alapján. A Ptk. elemzett szakaszai meghatározzák a know-how abszolút szerkezetű jogviszony közvetett tárgyaként való védelmét¹⁴⁹, ebből azonban nem vezethető le annak forgalomképessége, melyhez arra volna szükség, hogy azon fenálló átruházható jogot ismerjünk el, mivel önmagában, polgári jogunk alapján tulajdon tárgya nem lehet, ugyanakkor a tárgyalt módon olyan megfelelően körülírható, jellemezhető fogalom, mely lényegét tekintve információ, s ami valamely formában a magánjogi forgalom keretei között átengedhető, azaz annak tárgya lehet. A Ptk. értelmében a tulajdon tárgya a dolog, amely forgalomképes, ez azonban nem terjed ki a vagyoni jogokra, így módon az utóbbiak ilyen jellegű tulajdonsága nem vezethető le a kódex rendelkezéseiből. A know-how egységes fogalmának hiánya az abszolút szerkezetű jogviszonyokban nem jelent problémát, azonban nem tisztázott, hogy átengedésekor, átruházásakor az ügylet tárgya maga az információ, avagy annak felhasználásához való jog, azaz értelmezhető-e alanyi jogként, vagy csupán valamely tudásban való részesítésről van szó. A know-how jogosultjának a Ptk. a személyhez fűződő jogok keretében nyújt védelmet, aki átruházásakor csak abban az esetben köteles tartózkodni a felhasználástól, ha ezt szerződésben vállalta, tehát az információ felfedésével és felhasználásának engedélyezésével nem mond le védelemhez való jogáról, az nem szűnik meg, erre alapozván tehát inkább tűnik az ügylet átengedésnek, mint átruházásnak.¹⁵⁰ A jelenlegi gyakorlat ezen aggályokkal nem foglalkozik. Az 1988-as Gt. (1988. évi. IV. törvény) nyomán a Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiuma a GK. 52. számú kollégiumi állásfoglalásában¹⁵¹ (BH 1990/1. szám) a know-how apportálhatósága mellett tette le voksát. Kimondta, „...Az is gyakori, hogy ezeket a vagyoni értékű ismereteket és tapasztalatokat ellenérték fejében átruházzák. A know-how mint szellemi alkotás tehát vagyoni értéket képvisel és forgalomképes, ennél fogva a Gt. 22.§ (2) bekezdésében (jelenleg 13.§ (2) bekezdés) említett nem pénzbeli betét (hozzájárulás) tárgya lehet.” Ezen döntés meghatározza a bírói gyakorlatot, mely további kérdéseket vet fel, úgy, mint az apport végrehajthatósága, melyhez a harmadik személytől független átruházhatóság kötődik, illetve a tárgyasult formában való megjelenítés kötelezettsége. A végrehajtás során felmerülő probléma, hogy a know-how-t fel kell fedni, hogy értéke megállapíthatóvá váljék,

¹⁴⁹ Menyhárd Attila: A know-how apportálhatósága, in: Emlékkönyv Lontai Endre egyetemi tanár tiszteletére, ELTE ÁJK Polgári jogi Tanszék, Budapest, 2005, 129.

¹⁵⁰ Menyhárd Attila, 133.

¹⁵¹ Vigh József Ferenc: A know-how jogi szabályozásának... , 130.

de ez a megismeréssel, azaz a megszerzéssel elvész. Ahozz pedig, hogy az apport harmadik személy hozzájárulásától mentesen átruházható legyen, szerződéses megegyezésre van szükség, melyben a felek a know-how átengedését korlátozás nélkül engedélyzik, s ezen kikötéseket a társasági szerződésbe kellene foglalni.¹⁵² A bírói gyakorlat elfogadta a rögzítettség kötelezettségét is BH 2000.219 számú¹⁵³ jogesetben, mely szerint „*a tag az apportként átadni vállalt know-how-t tárgyasult formában köteles a társaság rendelkezésére bocsátani, ezt a bejegyzéskor a cégbíróságnak vizsgálnia kell.*” Ezzel azon túlmenően, hogy a rögzítettség nem a know-how védelmének alapfeltétele, az a probléma, hogy a végrehajtási eljáráshoz hasonlóan ez esetben is bár csak szűk körben, de megismerhetővé válik és a titoktartásról való rendelkezéseket szintén a társasági szerződés részévé kellene tenni.

Ahhoz, hogy világosan lássunk e kérdésben érdemes megvizsgálni a jegyzett tőkéhez és annak minimumához kapcsolódó nézeteket és azok változását. A hagyományos felfogás szerint elsődleges feladata, hogy a tagok korlátozott felelősségéből adódó, hitelezőkre rótt kockázatot, tehát alapvetően hitelezővédelmi funkciója van. Ezzel Kucz Ödön is egyetért, mikor megfogalmazza, hogy az apportra vonatkozó rendelkezések célja, hogy a társaság törzstőkéje „*megfogható és lefogalható vagyonelemekből tevődjön össze*”, s „*ilyen szabályozás mellett találmányok, technikai eljárások, zseniális gazdasági ötletek, munkateljesítmények nem hozhatók be apportként a törzstőkébe.*”¹⁵⁴ A későbbiekben a jegyzett tőke céljának tételezése változott, egyes szerzők már úgy vélték, hogy a társaság céljainak elérését és eladósodásának megakadályozását szolgálja. Amennyiben a gyakorlat is ebben az irányban mozdulna el a jövőben és a jegyzett tőkéhez nem kapcsolódnának hitelezővédelmi elvárások, melyből a végrehajthatóság és az átruházhatóság követelménye következik, úgy a know-how apportálhatóságát illetően nem merülnének fel aggályok, erre azonban jelenleg nincs kilátás.¹⁵⁵

Végezetül a munkaszerződéssel létesülő és az 1992. évi XXII. törvény, azaz munka törvénykönyve által szabályozott munkaviszonnyal és annak keretében létrejövő know-how-val foglalkozunk. Alapvető fontosságú annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a know-how védelme során, ki tekinthető jogosultnak és kivel szemben nem lehetséges igényérvényesítés,

¹⁵² Menyhárd Attila, 135.

¹⁵³ Válogatás, 138.

¹⁵⁴ Kuncz Ödön: A magyar kereskedelmi- és váltójog tankönyve, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1938, 201.

¹⁵⁵ Menyhárd Attila, 141.

a szóban forgó kontraktus vonatkozásában, pedig annak tisztázása, hogy a munkaadó milyen módon rendelkezhet a munkavállaló munkaviszonya következtében hozzá kerülő tapasztalatokkal, ismeretekkel. A munka törvénykönyve 3.§-ában rendezi ezen felhalmozódó tudás sorsát.¹⁵⁶ A munkavállaló munkaviszonyának fennállta alatt nem tanusíthat olyan magatartást, amely a munkáltató jogos gazdasági érdekeit veszélyeztetné, illet kizárólag jogszabály által feljogosítva tehet ((5) bekezdés). Ez a know-how-ra tekintettel annyit jelent, hogy nem közölheti másokkal és nem hozhatja nyilvánosságra, amennyiben munkája során hozta létre, mivel esetlegesen egy versenytárs tudomására jut (szándékosan vagy gondatlanság okán) és ez a munkáltató gazdasági hátrányához vezet. Előfordulhat, hogy a munkáltató a munkavállaló szerződésének megszűnte után is biztosítani kívánja az őt illető know-how titokban tartását, melynek érdekében a polgári jog szabályai szerint megállapodást köthet alkalmazottjával (versenykizáró megállapodás). Az ebben vállalt titoktartás csak ellenérték fejében történhet, maximális időtartama pedig három év ((6) bekezdés). Ennek az is feltétele, hogy a munkavállaló rendes felmondással, vagy a munkáltató rendkívüli felmondással szüntesse meg a munkaviszonyt. A bírói gyakorlat a BH 1980.468 számú döntésében¹⁵⁷ érinti a részletezett viszonyokat, mikor kimondja, „...*Ha azonban valamely vagyoni értékű műszaki ismereteket jelentő megoldás létrehozása munkaköri kötelezettség vagy szerződéses kötelezettség alapján történt, a dolgozó a munkáltatójával szemben, a kötelezett a szerződése szerint jogosítottal szemben a Ptk. 87.§-ának (2) bekezdése alapján nem érvényesíthet díjigényt*”, vagyis az eredeti jogosult nem léphet fel azzal szemben akit a know-how a jogviszony következtében illet.

¹⁵⁶ Vigh József Ferenc: A know-how licencszerződés... , 8.

¹⁵⁷ Válogatás, 136.

6. Nemzetközi kitekintés

A következőkben áttekintjük néhány gazdaságilag meghatározó, a világkereskedelemben jelentős szerepet betöltő ország know-how-ra vonatkozó normáit.

Az angol jogban az equity law szabályozza¹⁵⁸ a titokvédelmet bizalomszegés¹⁵⁹, illetve szerződésszegés¹⁶⁰ esetén. Az előbbi eset kapcsán egy precedens¹⁶¹ keretében fektették le a megállapíthatóság kritériumait, melyek az információ bizalmas természete, ilyen viszony a felek között, valamint a jogosulatlan, károkozó felhasználás. Egy másik precedens¹⁶² nyomán született meg az úgynevezett „úgródeszka doktrina” (springboard doktrine)¹⁶³, mely szerint tilos a birtokba került bizalmas információt annak kárára felhasználni, akitől az származik.¹⁶⁴

Az angolszász jogrend másik képviselője, az Egyesült Államok a Restatement of Torts keretében, 1939-ben próbálkozott az üzleti titok meghatározásával, mely az egyes tagállamokban kialakult common law összefoglalására tett kísérletet. Ennek lényege, hogy az üzleti titok olyan (tárgan értelmezett) ismeret, mely előnyt jelent azon versenytársakkal szemben, akik nem ismerik azt. Ehhez kapcsolódik a forgalomban lévő áruk utánzása elleni, úgynevezett „passing off” oltalmi forma, ami a piacon ismertséget szerzett áruk utánzása ellen nyújt védelmet, s melynek nyomán kialakult gyakorlat által kidolgozott elvet a Legfelsőbb Bíróság egy ítéletében¹⁶⁵ kikristályosította. Eszerint az üzleti titokról szóló törvény nem nyújt védelmet a mérnöki visszafejtés¹⁶⁶ ellen, mivel tisztességes módszernek tekintendő, s ezt egy későbbi ítéletében¹⁶⁷ is megerősítette.¹⁶⁸ Ezt követte a Second Restatement of Torts, melyből

¹⁵⁸ Janice Denoncourt, 161.

¹⁵⁹ breach of confidence

¹⁶⁰ breach of contract

¹⁶¹ Coco v. Clark, 1969

¹⁶² Ferrapin v. Builders Supplies, 1967

¹⁶³ „A person who has obtained information in confidence is not allowed to use it as a springboard for activities detrimental to the person who made the confidential communication.” in: Janice Denoncourt, 159.

¹⁶⁴ Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok... , 13.

¹⁶⁵ USA Legfelsőbb Bírósága, Kewanee Oil v. Bicron Corp. 416.U.S. 470, 474 (1874)

¹⁶⁶ reverse engineering

¹⁶⁷ USA Legfelsőbb Bírósága, Bonito Boats, Inc. v. Terunder Craft Boats, Inc. 109.S Ct. 971, 980 (1989)

¹⁶⁸ Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok... ,11.

az üzleti titok meghatározása kimaradt, az egyedi tagállami szabályozás kialakítása okán, melynek gyorsítása és egységesítése érdekében a már fentebb említett Amerikai Ügyvédi Kamara elfogadta az Egységes Üzleti Titok Törvényt (Uniform Trade Secret Act). A modell törvény értelmében üzleti titok azon információ, mely nehezen hozzáférhető és a titokban tartása érdekében megtették a szükséges lépéseket. Ezen információk megszerzése, mivel az indoklás szerint a szabályozás célja a kereskedelmi etika betartatása, kétirányú lehet. Egyrészt nem helyénvaló (improper means, pl. megvesztegetés), másrészt helyénvaló (proper means), mely körbe a már taglalt mérnöki visszafejtésen túl bele tartozik a párhuzamos, független kifejlesztés¹⁶⁹ és a licencia útján történő megszerzés, valamint a közkincsból való merítés, azonban a védekezés leggyakoribb eszközeként az első két eset merül fel, amennyiben titoksértésről és kimentésről van szó. A független kifejlesztés kimentési okként abszolút, azonban a kontinentális joggal ellentétben, ahol a szabadalmi jogosulttal szemben a független kifejlesztő előhasználati jogot szerez, az amerikai jog a „first to invent” elv miatt a későbbi, független kifejlesztőnek ezt nem biztosítja. A mérnöki visszafejtés, mint kimentési ok ellen a jogosult pedig csak annyiban védekezhet, amennyiben annak eredménye a „passing off”, azaz a tisztességes verseny megsértése.¹⁷⁰

A kontinensen elsőként Németország a tisztességtelen verseny elleni norma keretében szabályozta az üzleti titok védelmét 1886-ban.¹⁷¹ A Tisztességtelen Verseny Elleni Törvény (Act Against Unfair Competition¹⁷²) 1909-es módosítását követően, mely a szigorú taxációs rendszert szüntette meg az 1.§-ába foglalt generálklauzula¹⁷³ alapján bírálták el a szolgai másolás kétirányú versenyellenes cselekményét, az alaki másolást és a tartalmi utánzást, utóbbira nagyobb hangsúlyt téve. Ugyanerre a klauzulára alapozva véli levezethetőnek a know-how védelmét egy német szerző¹⁷⁴, mely norma szerint a jó erkölcsbe ütköző,

¹⁶⁹ independent development

¹⁷⁰ Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok... , 12. vö. Sebestyén Péter: A know-how az USA bírósági gyakorlatában, Külgazdaság, 7. sz. (1975), 106-108.

¹⁷¹ Ezt követte az osztrák törvény (1923), majd a magyar norma – 1923. évi V. törvény

¹⁷² Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb in der Fassung der Bekanntmachung vom 3. März 2010 (BGBl. I S. 254) - UWG

¹⁷³ 1.§ Zweck des Gesetzes: Dieses Gesetz dient dem Schutz der Mitbewerber, der Verbraucherinnen und Verbraucher sowie der sonstigen Marktteilnehmer vor unlauteren geschäftlichen Handlungen. Es schützt zugleich das Interesse der Allgemeinheit an einem unverfälschten Wettbewerb.

¹⁷⁴ Rudolf Kraßer: A know-how jogi oltalma az NSZK-ban (Protection of Know-How in Germany) International Review of Industrial Property and Copyright Law. 4. sz. (1971), 392.

versenyellenes cselekménnyel szemben lehetőség van kártérítési kereset, vagy ideiglenes intézkedés iránti igény benyújtására.

Japánban szintén a tisztességtelen verseny elleni törvény generálklauzulája¹⁷⁵ oldotta meg a védelmet, melyet az üzleti titok hatékonyabb oltalma érdekében részlegesen módosítottak (1990. június 29-én). Ennek értelmében üzleti titok a kereskedelmi szempontból hasznos és nyilvánosságra nem hozott értékesítési módszer, vagy gyártási információ, melyek megsértése esetén a jogosult követelheti a hasznosítás abbahagyását, vagy folytatásának megakadályozását, amennyiben tisztességtelen módon szerzik meg azt, illetve feltárják, vagy használják, kérheti továbbá az ilyen tudás alapján gyártott áruk, termékek megsemmisítését és kártérítést is (fellépés a tudomásszevezéstől számított 3, legfeljebb 10 éven belül). A jóhiszemű megszerzés pedig mentességet élvez a törvény értelmében.¹⁷⁶ A technológia transzfer jelentőségét elismerve 1989 februárjában a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozása érdekében irányelveket fogadtak el¹⁷⁷, melyben különös figyelmet szenteltek a know-how licencia szerződéseknél (Guidelines for the Regulation of Unfair Trade Practices with respect to Patent and Know-how Licencing Agreements). Az irányelvek három listába sorolják a különböző kikötéseket aszerint, hogy azok nem minősülnek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak (white clauses, fehér lista), annak minősülhetnek (grey clauses, szürke lista), illetve nagy valószínűséggel annak minősülhetnek („highly likely to fall under” – black clauses, fekete lista). A fehér listában tizenöt esetet hoz az irányelv, melyek például a külön engedélyek kiadása a gyártásra, használatra, eladásra, továbbá a licenc korlátozott időre való biztosítása a szabadalmi joghoz igazodva.¹⁷⁸

Kínában a kereskedelmi titkok és a know-how védelme jelenleg nemzetközi egyezményeken alapul, beleértve a TRIPS megállapodást.¹⁷⁹ Központi szerepet kap a tisztességtelen verseny ellenes jog, de találunk szabályokat a szerződési-, a munka- és a büntetőjogban is, mely normák kibocsátásáért elsősorban a Népi Nemzeti Kongresszus (National People's Congress)

¹⁷⁵ Harima Yoshitsugu: A Study on Legal Protection of Know-How, Trade Information, Trade Secret, Credit, etc. in Japan, AIPPI Journal, September (1977), 12.

¹⁷⁶ Bobrovsky Jenő: Az üzleti titok... , 15.

¹⁷⁷ Mark Abell: Japán antitröszt törvény és a szabadalmi és know-how licenciatevékenység. (Japanese anti-trust law and patent and know-how licensing.), European Intellectual Property Review, 11.sz. (1990), 415.

¹⁷⁸ Mark Abell, 416.

¹⁷⁹ Kína 2001 december 11-től a WTO tagja

és annak Állandó Bizottsága (Standing Committee) felel.¹⁸⁰ A know-how definiálását a Tisztességtelen Verseny Elleni Törvény (1993) végzi el 10. cikkében¹⁸¹, amely a nemzetközi normákhoz hasonlóan a titkosságot, a gazdasági értéket és a titkosság érdekében megtett lépéseket emelik ki. Az 1997-es Büntető Törvénykönyv hasonlóan írja le a fogalmat 219. cikkében. Ezt a Legfelsőbb Népbíróság is megerősítette 2001-es jelentésében, amely egy szellemi tulajdoni perekkel foglalkozó országos bírói konferenciát zárt le.¹⁸² A know-how-val kapcsolatos jogsértés, annak elszivárgása elsősorban a vállalatok között merül fel a kínai jogban, mely megvalósulhat a munkavállalók cégek közötti cseréje alkalmával, egy munkavállaló által saját előnyére történő információ-felfedéskor, illetve amikor egy dolgozó részmunkaidőben vállal munkát egy másik cégnél miközben alkalmazásban áll, s ezalatt az anyacégéhez fűződő információkat tár fel. Ezek megakadályozása érdekében, figyelemmel az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium által kiadott szabályokra¹⁸³ a vállalatok az alábbi intézkedéseket hozzák. Gondoskodnak egy titoktartási megállapodás megkötéséről a technológia transzfer és az alkalmazottaik körében, valamint egy versenykizárási megállapodásról a jelenlegi és a volt dolgozóik tekintetében.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Hailing Shan: Protection of know-how in Chinese enterprises and employment relationships, in: Paul Torremans, Hailing Shan, Johan Erauw: Intellectual property and TRIPs compliance in China : chinese and european perspectives, Edward Elgar Publishing Ltd., 2007, 153.

¹⁸¹ "Business secrecy", in this Article, means the utilized technical information and business information which is unknown by the public, which may create business interests or profit for its legal owners, and also is maintained secrecy by its legal owners.

¹⁸² Hailing Shan, 154.

¹⁸³ Különbféle szabályok az üzleti titkokat sértő tiltott magatartásokról, 2. cikk (Article 2, Several Regulations on Prohibiting Activities Infinging Trade Secrets)

¹⁸⁴ Hailing Shan, 156.

7. Konklúzió

Tudvalevő, hogy egy fűszál a legapróbb részben is megkapaszkodik, s idővel környezete oly mértékben hozzá idomul, hogy végül összefüggő pázsittá fejlődik. A know-how estében, úgy vélem jól látható, egybefüggő részek vertek gyökeret a jog talajában, egységes területről azonban korántsem beszélhetünk.

A know-how törvényi védelme jelenleg nem egyhangú, a legtöbb ország versenyszemléletű megközelítéssel él, de vannak eltérések, elég saját jogrendszerünkre tekinteni.

Az elemzés során világossá vált számunkra, hogy a tárgyalta jogintézmény utat tört magának, s létezik ránk vonatkozó fogalma (TRIPS), amely álláspontom szerint a megfelelő irányt mutatja meg, mind a normatív definiálás, mind a gyakorlat számára. Ez a szabályozás kiváló alapját nyújtja, nem csak hazánkban, hanem nemzetközi szinten is az egységesség felé teendő következő lépéseknek, melyből meglátásom csupán néhány van hátra. Meggyőződésem, hogy ehhez csupán egyöntetű elhatározásra van szükség, melynek eredményeként a know-how elfoglalhatja méltó helyét a nemzetközi jogrendben.

Bibliográfia

Hivatkozott irodalom

Könyvek

- *Janice Denoncourt: Intellectual property law : [2009-2010] : Q&A, Routledge Q&A Series, 2010*
- *Alexander I. Poltorak, Paul J. Lerner: Essentials of licensing intellectual property, Wiley, 2004*
- *Hailing Shan: Protection of know-how in Chinese enterprises and employment relationships in Paul Torremans, Hailing Shan, Johan Erauw: Intellectual property and TRIPs compliance in China : chinese and european perspectives, Edward Elgar Publishing Ltd., 2007, 153-174. (a szerző a nemzetközi jog professzora a Kelet-Kínai Politikatudományi és Jogi Egyetemen)*
- *Mádi Csaba: Licenc és know-how : A szellemi termékek nemzetközi forgalma, Közgazd. és Jogi Kvk., (1976), 57-92.*
- *id. Gazda István: A technológiatranszfer : találmány : szabadalom : know-how : védjegy : engineering : licencia : show-how : oltalom, KJK, Budapest, 1993*
- *Lontai Endre [et al.]; Szellemi alkotások joga, Eötvös József Kvk., 2006*
- *Tattay Levente: A szellemi alkotások joga, Szent István Társulat, 2009*
- *Jobbágyi Gábor – Fazekas Judit: Kötelmi jog, Szent István Társulat, 2008*
- *Menyhárd Attila: A know-how apportálhatósága, in: Emlékkönyv Lontai Endre egyetemi tanár tiszteletére, ELTE ÁJK Polgári jogi Tanszék, Budapest, 2005, 129-141.*
- *Daniel Bell: The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting, Daniel Bell. New York: Basic Books, 1973*
- *Gazda István, Kövesdi Dezső, Vida Sándor: Találmányok és szabadalmak, KJK, Budapest, 1985*
- *Bobrovsky Jenő: Iparjogvédelem és csúcstechnika, OTH, 1995*

- *Daniel Gervais: The TRIPS Agreement Drafting History and Analysis, 2nd Edition, Sweet & Maxwell, London, 2003*
- *Kuncz Ödön: A magyar kereskedelmi- és váltójog tankönyve, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1938*

Szaccikkc, tanulmányok

- *Bobrovsky Jenő: Rejtélyek és fortélyok : hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Ptk. Javaslat kapcsán, Polgári jogi kodifikáció, 8. évf. 4. sz. (2006), 22 - 38.*
- *Válogatás az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szakvéleményeiből: szakértői vélemény know-how és üzleti titok megsértése, illetve védelme kérdésében : ISZT-8/2008, Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 5.(115.) évf. 5.sz. (2010. okt.), 131-147.*
- *A magántitokhoz való jog és a know-how : törvényjavaslat, Polgári jogi kodifikáció, 8. évf. 4. sz. (2006), 21 - 22.*
- *Kende Béla: Sui generis oltalmi formával nem védett szellemi alkotások problémaköre, Iparjogvédelmi szemle. 93.évf. 3.szám (1993), 23-27.*
- *Faludi Gábor: Megjegyzések az új Ptk. tervezet know-how-ra vonatkozó szabályaihoz Polgári jogi kodifikáció, 8.évf. 5.szám (2006), 27-32*
- *Csécsty György: A know-how definiálásának problémái, Magyar Jog, 12. sz. (1998), 740-743.*
- *Boytha György, Faludi Gábor: Javaslat az új Ptk. szerzői jogi és iparjogvédelmi rendelkezéseire Jogtudományi Közlöny, 63.évf. 4.sz. (2008. ápr.), 172-178.*
- *Tattay Levente: Az ipari tulajdon és a versenyjog kollíziójának feloldása az Európai Közösségben : csoportmentesítések és a technológiai transzfer mentesülése Magyar Jog, 5. sz. (1999), 294 - 306.*
- *Sebestyén Péter: A know-how az USA bírósági gyakorlatában, Külgazdaság, 0324-4202. 7. sz. (1975), p. 106-108.*
- *Németh Tünde: A know-how fogalma és szabályozása, Cég és jog, 1. sz. (2000), 22-25.*

- *Placido Scaglione*: A know-how azonosítása az EGK irányelvek alapján. (Identifying know-how under EEC regulation.), LES Nouvelles, 1.sz. (1991), 11-12.
- *Gene Slowinski, Edward Hummel, Robert J. Kumpf*: Protecting know-how and trade secrets in collaborative R&D relationships Research Technology Management, vol.49. no.4. (2006. July-August), 30-38.
- *Harima Yoshitsugu*: A Study on Legal Protection of Know-How, Trade Information, Trade Secret, Credit, etc. in Japan, AIPPI Journal, September (1977), 9-15.
- Az áru (szolgáltatás) kereskedelmi nevére vonatkozó ötlet, javaslat nem felel meg a know-how ismervének és önmagában egyéb szellemi alkotásnak nem minősül (209) : Ptk. 86. § Bírósági Határozatok, 53.évf. 6.szám (2005.június), 426-428.
- *Michael Burnside*: Az Európa Közösség know-how szabályozásának elemzése (EC Know-How Regulation Analyzed) LES Nouvelles, 2. sz., (1989), 67-71.
- *Mark Abell*: Japán antitröszt törvény és a szabadalmi és know-how licenciatevékenység. (Japanese anti-trust law and patent and know-how licensing.), European Intellectual Property Review, 11.sz. (1990), 413-417.
- *Alois Troller*: A know-how a jogban., MIE Közlemények, 12. sz. (1975), 103-128.
- *Bacher Vilmos*: A know-how egyes kérdései, MIE Közlemények, 10. sz. (1974), 35-52.
- *Tattay Levente*: A know-how fogalom fejlődése, Jogtudományi Közlöny, 57/9. (2002), 409-412.
- *Rudolf Kraßer*: A know-how jogi oltalma az NSZK-ban (Protection of Know-How in Germany) International Review of Industrial Property and Copyright Law. 4. sz. (1971), 388-411.
- *Vígh József Ferenc*: A know-how jogi szabályozásának néhány kérdése, Külgazdaság Jogi Melléklete. 9.sz. (1992), 129-138.
- *Vígh József Ferenc*: A know-how licencszerződés előkészítésére irányuló szerződések, Külgazdaság, Jogi Melléklete. 39.évf. 1.sz, (1995), 1-15.
- *Stephen P. Ladas*: Know-how licencia szerződések az USA-ban. (Licencing on Know-How in the United States), International Review of Industrial Property and Copyright Law. 2. sz. (1972), 184-192.
- *Kiss Károly*: A know-how szellemi alkotás, de nem szabadalmi oltalommal védett találmány, Gazdaság és Jog, 14. évf. 10. sz. (2006. okt.), 25 - 26.

- *Sebestyén Péter*: A know-how szerződés jogi természete, Jogtudományi Közlöny, 1. sz. (1976), 26-30.
- *Csécsy György*: A know-how szerződések minősítéséről, Gazdaság és Jog, 12.évf. 2.sz. (2004. február), 11-14.
- *Bagi Ágnes*: A licenc, a know-how és a lízing szerepe a hazai műszaki fejlesztésben. Ipargazdaság. aug.-szept. (1991), 51-57.
- *Gazda István*: Összesítő beszámoló a know-how szekció munkájáról., MIE Közlemények, 8-9. sz. (1974), 21-38.
- *Pálos György*: A Polgári Törvénykönyv módosítása és a know-how oltalom., MIE Közlemények, 17. sz. (1978), 1-16.
- *Gazda István*: A know-how szerződések néhány szemléleti kérdése, MIE Közlemények, 17. sz. (1978), 17-33.
- *Hanns Ullrich*: Szabadalmak és know-how, szabad kereskedelem, vállalatok közti együttműködés és verseny az európai belső piac keretei között (Patents and know-how, free trade, interenterprise cooperation and competition within the Internal European Market), International Review of Industrial Property and Copyright Law, 5.sz. (1992), 583-621.
- *Gedeon Sándor*: A találmány és a know-how definiálhatóságának kérdéséről. MIE Közlemények, 22. sz. (1981), 111-136.
- *Bobrovszky Jenő*: Az üzleti titok (know-how) védelme és az utánzás szabadsága, Iparjogvédelmi szemle. 96.évf. 1.szám (1991), 10-22.
- *Czoboly Gergely*: A szellemi vagyon értékelése és értébecslésének módszerei, Infokommunikáció és jog, 6.évf. 6.(35.)sz. (2009 december), 233-240.
- *Boytha György*: Reflexiók Dr. Bobrovszky Jenő: "Rejtélyek és fortélyok" című tanulmányához, Polgári jogi kodifikáció, 8.évf. 5.sz. (2006), 16-27.
- *Bendzsel Miklós*: Fátyoltánc a szabadalmi titkok körül, Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle, 1.(111.) évfolyam, 1. szám, (2006, február), 8-20.
- *Ficsor Mihály (id.)*: Az internet jogi kérdései. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Európai jogi Tanszék, Budapest – 1999, 32 oldal.
- *Kiss Zoltán*: Szerzői jogok az Európai Unióban. Cég és jog, 2.évf. 9.sz. (2000. szeptember), 44-47.
- *Boytha György*: A szellemi alkotások joga és az új Ptk., Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/3. szám, 13-23.

- *Ficsor Mihály*: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz), Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/2. szám, 27-30.
- *Havasi Péter*: A személyek polgári jogi védelmére vonatkozó szabályozás kritikai elemzése, javaslat az új szabályozásra, Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/1. szám, 10-18.
- *Faludi Gábor*: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója, Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/2. szám, p. 3-14. (I. rész) és 2003/3. szám, 3-14. (II. rész)
- *Pálfalvi József*: A know-how szerződésekről, Magyar Jog, 10.sz. (1976. október), 889-897.
- *Mihálovits András*: Franchise : mindent szabad, ami nem tilos, Gazdasági tükörkép magazin, 7.évf. 1.sz. (2007. január), 4-7.